

Slovenski čebelar

11

Letnik LXXXXI-Leto 1989

LETO 1873 - PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

Slovenski čebelar

VSEBINA

Martin Mencej: O čebelarstvu pred 300 leti v deželi Kranjski	313
Karel Majcen: Čebelarjeva dela v novembru	314
Franc Šivic: Med čebelarji v deželi Nostradamusa	315
Dr. Jože Bešvir: Vizija razvoja veterinarske stroke v zdravstvenem varstvu čebel	316

BOLEZNI ČEBEL

Tatjana Brence-Lazarus: Kako in kdaj naj uporabljamo nova zdravila proti varoozi	318
dr. Jože Rihar: Borba proti varoozi v Izraelu	320
inž. Vladimir Vesely: Borba proti varoozi na Češkoslovaškem	322
Martin Mencej: Opozorila in nasveti dr. J. Bretschka glede borbe proti varoozi	323

IZKUŠNJE ČEBELARJEV

Ivan Mikšaj: Dvigalo za delo z nakladnimi panji	324
Branko Relić: Zaloge, razporeditev hrane in prezimovanje čebel	327
Ivan Smolenicki: Kako kupujemo čebele?	328

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

Polona Kosta: Čebelarstvo v Braziliji – Kongres Apimondie v Rio de Janeiru (prevod)	329
Zdravko Briški in Željko Kovačić: Uspešnost čebelarstva v Avstraliji	330

PIONIRJI NAPREDNEGA ČEBELARSTVA

prof. Pavel Zaletel: Cvet z drevesa slovenskega čebelarstva	333
Mišo Serajnik: Bohinjski muharji	336

KUHAJTE Z NAMI

Ivan Žunko: Kuhajte z nami	339
----------------------------------	-----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

ZČDS: Članarina za leto 1990	340
D. Kresal: Bežigradski čebelarji na Dolenjskem	341
Andrej Dvoršak: Mar ne gre le za denar	341
Polona Kosta: Čebelarstvo v 21. stoletje (prevod)	342
OSMRNICE	344

SLOVENSKI ČEBELAR GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Št. 11

1. november

letnik 91

CONTENTS

Martin Mencej: Beekeeping in the land of Kranjska 300 years ago	313
Karel Majcen: Beekeepers occupations in November	314
Franc Šivic: Among beekeepers in the land of Nostradamus	315
Dr. Jože Bešvir: The vision of the development of veterinary medicine for bee treatment	316

BEE DISEASES

Tatjana Brence-Lazarus: How and when the new medicine against varroa should be used	318
dr. Jože Rihar: Fighting varroa in Israel	320
ing. Vladimir Vesely: Fighting varroa in Czechoslovakia	322
Martin Mencej: J. Bretschka's admonitions and advices at fighting varroa	323

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

Ivan Mikšaj: A lift for loading beehives	324
Branko Relić: How to stock and dispose food for wintering bees	327
Ivan Smolenicki: How to buy bees?	328

NEWS FROM BEEKEEPING WORLD

Polona Kosta: Beekeeping in Brazil – Congress Apimondia in Rio de Janeiro	329
Zdravko Briški and Željko Kovačić: Prosperity of beekeeping in Australia	330

PIONEERS OF ADVANCED BEEKEEPING

prof. Pavel Zaletel: The blossom from the tree of Slovene beekeeping	333
Mišo Serajnik: Bohinj's beekeepers	336

LET'S COOK WITH US

Ivan Žunko: Let's cook with us	339
--------------------------------------	-----

FROM THE SOCIETY LIFE

ZČDS: Membership subscription for 1990	340
B. Kresal: Beekeepers from Bežigrad visiting Dolenjska	341
Andrej Dvoršak: Doesn't it go only for money	341
Polona Kosta: Beekeeping in 21. century	342

OBITUARIES

S snemanja videokasete čebelarjeva opravila pri Mirku Pavlinu v Semiču.

O ČEBELARSTVU PRED 300 LETI V DEŽELI KRANJSKI

MARTIN MENCEJ

Letos bo minilo 300 let, od kar smo Slovenci dobili prvo obširno tiskano topografijo in zgodovino dežele Kranjske in s tem tudi obširnejše poročilo o tedanjem čebelarstvu na tem ozemlju. Leta 1689 je bila namreč tiskana obsežna knjiga (v slovenskem prevodu obsega 600 strani) z naslovom **Slava vojvodine Kranjske**. Pisana je bila sicer v nemškem jeziku, v njej pa je Janez Vajkard Valvazor, kakor sam pravi v uvodu, »hotel izbrati čim večje delo in spraviti v njem na dan natančno podobo te dežele, tako da sem opisal ne samo naravne lastnosti njenih tal, njenih polj, gozdov, gora, rek itd., ampak njenih prebivalcev, življenje, opravila, šege . . ., živalstvo, rastlinstvo itd.«. Da pa je to v takšni meri do podrobnosti zmožel, »se je s svojimi dolgi potovanji po svetu ter po knjigah in učenih znanostih usposobil, da je mogel izbrati čast in slavno uslugo ne le svoji dragi domovini, ampak vsemu učenemu svetu.«

Posebno pozornost in opis je posvetil tistim posebnostim, ki so bile specifične in edinstvene v kranjski deželi, kot npr. polharstvu in polharjem. Čebelarstvo je bilo v vsaki deželi različno, zato je bil opis tudi krajši.

Tega pomembnega in trudapolnega Valvazorjevega dela pa so se letos spomnili ne le zgodovinarji, ampak v nič manjši meri tudi lovci, ribiči, gojitelji malih živali itd., zato ne bi bilo prav, da čebelarji nemo preidemo ta pomembni jubilej.

Valvazor seveda ni bil čebelar in na svojem gradu Bogenšperk pri Litiji ni gojil čebel, kakor tudi ne ostalo plemstvo; med in vosek so dobivali v obliki desetine od podložnih kmetov-tlačanov. Zato tudi ni opisal življenja čebel in čebeljih družin, ampak je prikazal le zunanjo obliko čebelarjenja tedanjih kranjskih čebelarjev. Takole pravi: »V deželi vidiš različne muhe in mušice. Med njimi imajo prednost čebele. Silno veliko jih je, obogate marsikaterega poštenega gospodarja . . . In ker bi morda prav rad bral, kako goje na Kranjskem te pridelovalke voska in medu, kako jih združujejo in kako jih rabijo, hočem o tem nekoliko poročati . . .«

Na kratko pripoveduje: »Tu v tej deželi imajo posebne hišice za čebele, kamor spomladi, navadno na cvetno nedeljo, postavijo panje iz kleti ali podstrešja, kjer so jih imeli čez zimo, in jim odmaše luknje. Ko nato poleti čebele roje, vzamejo železno ali

bakreno ponev, bijejo po njej s paličko ali žvižgajo; čebele se na drevesu ali grmu družijo v okroglo kepo. Tedaj vzamejo štiriglato iz desk zbito škrinjjo ali pa štor, ki ga je gnitje lesa izvotlilo. Škrinjjo malo z medom namežejo, zabijejo pokrov in tudi tega zgoraj pri luknjici nekoliko z medom prevlečejo. Čebele zlezejo potem same od sebe skozi luknjico v panj, ki ga nato postavijo v čebelnjak k drugim panjem. Često roji panj dvakrat, trikrat, da, celo štirikrat mlade. Jeseni po sv. Mihelu (v začetku oktobra) vzamejo med. Dveletne in triletnje panje pa odpro in zmečkajo med in čebele ...»

Kako razširjeno je bilo tedaj v kranjski deželi čebelarjenje, kaže podatek, da med

na veliko pošiljajo v tuje dežele; samo v Solnograd (na Tirolskem) da ga gre vsako leto mnogo tisoč stotov, doma pa je skoraj brez vrednosti; funt medu (pol kg) je stal 2 krajcarja ali pa še manj. Zato ga pa veliko porabijo za slaščice in medice, ki da jo veliko pridobijo in je zelo razširjena ter priljubljena pijača.

V Valvazorjevih risbah mest, trgov, gradov in samostanov pa ne bomo nikjer videli čebelnjaka – niti v obzidju gradov ali samostanov. Edina izjema je risba gradu Seneckh na Igu pri Ljubljani, na kateri je med grajskim poslopjem lepo viden tudi čebelnjak, po čemer lahko sklepamo, da so čebelarili v čebelnjakih, podobnih današnjim lesenim čebelnjakom po vrtovih.

ČEBELARJEVA DELA V NOVEMBRU

KAREL MAJCEN

Novembra so dnevi že kratki in hladnejši. Zalega je v panju že ponehala. Čebele so se stisnile v gručo. Če so dnevi sončni in če ni preveč mrzlo, čebele tu in tam še prinašajo cvetni prah. Že zdaj pa porabijo zelo malo hrane, saj, kot rečeno, nimajo zalege. Novembra pa tudi še ni hudega mraza, tako da ni potrebe po velikem za-

uživanju hrane. Čebelnjak večkrat obiščimo in pogledimo, če je vse v redu.

V delavnici popravljamo pribor in se tako pripravljamo na novo sezono.

Napravimo načrt za naslednjo sezono.

Beremo strokovno literaturo in se izobražujemo.

Obiskujemo strokovne sestanke in predavanja.

Po panjih zdaj ne brskajmo, kajti vsako odpiranje in morebitno premikanje satov povzroči vznemirjenje čebel. Čebele padajo na podnico, in če je dovolj hladno, tam otrpnejo in odmrejo. Zaradi tega lahko družina precej oslabi. Sploh se moramo navediti, da stanje v panju ocenjujemo po stanju na bradi.

Včasih so zimski meseci topli in sončni pa tudi snega ni veliko. Ob takem vremenu začnejo matice zgodaj zalegati. Potrdilo za tako sklepanje je vnos cvetnega prahu, ki ga čebele naberejo kdo ve kje. Povsod še ležijo zaplate snega, čebele pa prinašajo koške prahu. Poraja se novo življenje.

Kadar obiščemo čebelnjak po močnem sneženju, bomo na bradi videli veliko snega, tako da so žrela zasnežena. To ni nič hudega, če je družina količkaj močna. Topla sapa, ki veje iz notranjosti panja, sneg sproti topi. Sploh pa pri zimskem mirovanju čebele porabijo zelo malo kisika in tako nekaj časa zadelano žrelo ne škoduje.

Pri nakladnih panjih zelo priporočamo malo odprto zgornje žrelo, kar bi ob more-

Pisec mesečnih opravil je tudi vzrejevalec matic.

bitnem zaprtju spodnjega žrela, če zbolimo ali zaradi česarkoli ne moremo do čebelnjaka, preprečilo katastrofo. Tudi če zapa-
de toliko snega, da se panji ne vidijo iz nje-
ga, ni nič hudega. Sneg je zelo dober izolator
toplote in čebele bodo pod njim odlično
zimovale.

Kakor sem že omenil, imajo čebele ob
toplih zimskih dneh zalego včasih že ob
novem letu, drugič pa šele marca. Ni do-
bro, če so zime tople, prav tako ni dobro, če
so predolge in premrzle. Če so tople, ma-
tica zaleže večje površine, kot jo družina
lahko ogreva, in ko pritisne mraz, zalega

odmre. Tudi takšne zime, v katerih se če-
bele ne morejo spreleteti in otresti več ka-
kor 100 dni, niso ugodne.

Že večkrat sem omenil, da je zima čas
priprave na novo sezono. Zato najprej na-
redimo načrt, kako bomo čebelarji v pri-
hodnji sezoni. Temu primerno se pripravi-
mo tudi sedaj. Začetnikom svetujem, naj si
poiščejo dobrega mentorja, da jih bo vodil
in svetoval v njihovi vajeniški dobi. Čebe-
larji začetniki so polni inovacijskih zamisli,
ki pa se v praksi največkrat izkažejo za
neuporabne. Zato bo dober nasvet izkuše-
nega čebelarja prišel še kako prav.

MED ČEBELARJI V DEŽELI NOSTRADAMUSA

FRANC ŠIVIC

Na povabilo prijateljev in sorodnikov
smo z družino preživeli letošnji dopust v
južni Franciji. Velika vročina in suša sta pri-
vabila na Azurno obalo nepregledne mno-
žice domačih in tujih turistov, tako da so
bila mondana letovišča Monte Carlo, Nica,
Cannes in San Tropez kakor velika mrav-
ljišča. Naši otroci in boljše polovice so uži-
vali v vrvenju ob Sredozemskem morju,
midva s vsakom Julijem, ki živi v Franciji že
trideset let, pa sva se koprneče ozirala pro-
ti goram in gozdovom, ki sva jih opazovala
v daljavi. In ko naposled nisva mogla več
zdržati, sva se nekako opravičila svojim
najbližjim, sedla v avto in se odpravila na
več stokilometrsko popotovanje po Južni
Franciji.

Namenila sva se proti zahodu; najin po-
glavitni namen je bil spoznati deželo, njene

naravne in kulturne znamenitosti, zlasti pa
navsezadnje stike s čebelarji in zvedeti kaj no-
vega. Moram povedati, da nama je to v
polni meri tudi uspelo.

Da članek ne bo preobširen, bom opisal
le dve srečanji, ki sta mi dali obilo informa-
cij o nekaterih vidikih francoskega čebe-
larstva. G. Albert Bibal je profesor špan-
ščine na katoliški gimnaziji v mestecu Ro-
dez, in obenem tajnik lokalne čebelarske
organizacije. Ima 48 čebeljih družin, od
katerih je dvanajst prijavljenih na njegovo
ime, preostanek pa na oba sina in na ženo,
kajti čebelarstva do 12 panjev niso obdav-
čena. Letno pridela okoli tona medu, ki ga
delno proda na drobno po 30 do 35 fran-
kov za kilogram, ostalo pa trgovcem po
grosistični ceni 20 frankov. Med oljne re-
pice in sončnice ni kaj prida cenjen, zato je

*Poklicni čebelar Bernard
Fernandez s svojo družino
ob velikanskem sončnem
topilniku.*

Profesor G. Bibal s prijateljem med nakladnimi panji tipa DB.

zadovoljen, če mu ga trgovec plača po 15 frankov. Na mojo pripombo, da na tržnici v Nici prodajajo med po 60 frankov, mi je odgovoril, da takšno ceno doseže samo sivkin med, pa še to v turističnih centrih, nikakor pa ne na deželi.

Profesor Bibal vodi zelo natančen pregled vseh stroškov in vseh prihodkov v svojem čebelarstvu. Ker lastnega dela ne vrednoti kot strošek, ima vsako leto dobiček, ki ga porabi tako, da gre z ženo na dvotedensko potovanje v kakšno daljno deželo. Tako so mu pridne čebele omogočile, da je videl že vse države Južne in Srednje Amerike ter severne Afrike, prihodnje leto pa bo odšel na Bližnji Vzhod. Vsekakor odlična ideja zlasti za vse tiste naše čebelarje, ki jim boljše polovice gre-

nijo življenje! Morda bodo na ta način le vzljubile čebele.

Ker je konkurenca za kupce med čebelarji zelo velika, posveča naš sogovornik precej pozornosti pravilnemu načinu točenja in shranjevanja medu. V prostoru, kjer se toči med, mora biti temperatura vsaj 22 stopinj C, kar omogoča hitrejšo ekstrakcijo in manjše lomljenje satja. Iz točila gre med najprej v zorilnike, to je v več stolitrške posode iz nerjaveče pločevine, kjer stoji do 6 dni. V tem času pridejo na površje zračni mehurčki, koščki satja in ostale nečistoče, zatem pa ga pretoči v kozarce ali v manjše sode, v katerih lahko čaka na prodajo. Pretakanje je razmeroma enostavno, saj ima zorilnik na dnu pipo.

G. Bibal je tipičen predstavnik franco-

Žanjice lavande, ki je najbolj medovita rastlina v Franciji.

skih ljubiteljskih čebelarjev, ki se v okviru države združujejo v dve osrednji organizaciji: v starejšo SNA (Nacionalni sindikat čebelarstva), ki izdaja mesečnik *Francoska čebela*, in mlajšo, bolj levo usmerjeno UNAF (Nacionalna zveza francoskih čebelarjev), ki izdaja revijo z naslovom *Francoska revija za čebelarstvo*.

Obstaja pa še tretja zveza, ki se imenuje SNAPP (Nacionalna sekcija profesionalnih čebelarjev) in že ime pove, da se vanjo včlanjujejo poklicni čebelarji. Tipičnega predstavnika te skupine mi je še istega dne predstavil g. Bibal. To je bil Bernard Fernandez, potomec španskih priseljenec, izredno temperamenten in razgledan človek. Pogovor z njim je bil prav zanimiv, saj sva oba spraševala in si tudi oba zapisovala odgovore, ker sva imela isti cilj: oba sva hotela izkoristiti kopico podatkov in mnenj za članek o čebelarstvu v Franciji oziroma Jugoslaviji. Bernard Fernandez je namreč predsednik lokalne čebelarske organizacije in obenem urednik skromne revije, ki jo ta organizacija štirikrat na leto izda za svojih dvesto članov. Večino članov napiše sam. Povedal sem mu, da naši poklicni čebelarji neradi pišejo in da tudi neradi sprejemajo odgovornejše funkcije v čebelarski organizaciji. Tudi v Franciji ni nič bolje, mi je odgovoril. Vendar sam čuti potrebo, da deluje kot čebelarski funkcionar, ker tako lahko v javnosti prodre s svojimi predlogi, od katerih imajo korist ljubiteljski čebelarji in seveda tudi on sam. Na moje vprašanje, kateri problem ga najbolj teži, mi je brez razmišljanja odgovoril: »Uvoz medu.«

Nakladni panji na pozni poletni paši, ki je v Franciji lahko zelo izdatna. Foto: F. Šivic

Potem je takole razpredal svoje misli:

»Francija je bila še pred zadnjo vojno kmetijska država, danes pa postaja vedno večja industrijska sila, ki mora svoje izdelke in tehnologijo izvažati. Da prodamo naše industrijsko blago v dežele tretjega sveta, moramo od njih kupiti tisto, kar nam ponudijo, in to je pogosto, na žalost – med. Ta pa je izredno poceni. Našega potrošnika sicer na vse načine prepričujemo, naj kupuje v trgovinah domači, francoski med, ker je bolj kakovosten. Toda priznati moram, da je marsikateri uvožen med kakovostnejši od našega in da nas čaka na področju pridelovanja čebeljih pridelkov še dosti trdega dela.«

Ko sem ga vprašal, po kakšnih cenah pravzaprav prodajajo uvožen med, mi je pokazal oglas iz lokalnega časopisa, kjer sem prebral: 1 kg cvetličnega medu različnega izvora 9,60 franka (okoli 60.000 din). Potem je nadaljeval:

»Moj sin je nedavno končal čebelarsko

Skupina panjev, pripravljenih za prezimovanje. Postavljeni so posamič na stare avtomobilske plašče.

šolo in se zaposlil pri meni. Zdaj je napočil čas, da povečamo svoje čebelarstvo. Toda iz dneva v dan me preganjajo temne slutnje. Med, ki ga v časopisnem oglasu ponujajo po 9,60 franka, je kitajskega izvora. Tudi matični mleček, s katerim je vsa Evropa že skoraj preplavljena, prihaja iz LR Kitajske ali pa s Tajvana. Na naših cestah je vse več japonskih avtomobilov. Če se bo s takšnim tempom kakor doslej nadaljeval

prodor izdelkov rumene rase, se bo v letu 1999 uresničila strašna prerokba našega znanega rojaka iz mesta Salon v Provansi – Nostradamusa, da bo namreč ta rasa zavladovala nad Evropo. Brez vsakega orožja, le s poceni pridelki in izdelki. Mi francoski čebelarji že čutimo ta proces. Invazija se je začela.»

Tako sva končala razgovor.

Bolezni čebel

KAKO IN KDAJ UPORABLJAMO NOVA ZDRAVILA PROTI VAROOZI

TATJANA BRENCÉ-LAZARUS

O tej temi smo se pogovarjali z dr. Durom Sulimanovićem, profesorjem na veterinarski fakulteti, in Alanom Kovačevićem, ki je za svojo magistrsko nalogo izbral temo o zatiranju varooze s sredstvi na osnovi fluvalinata. Z raziskovanjem učinka tega sredstva se ukvarja približno leto dni. Oba omenjena strokovnjaka sta člana odbora za zdravstveno varstvo čebel Čebelarke zveze Hrvaške.

Pretekli jesen in zima sta se ponovno končali z velikim številom odmrlih čebeljih družin. Iz razgovora s strokovnjakoma smo spoznali, da je bila to posledica pojava odpornosti na zdravila na osnovi amitraza, ki so še pred tremi leti zelo učinkovito zatirala varoozo. Profesorja Sulimanovića smo vprašali za vzrok pojava odpornosti.

Povedal nam je, da je težko točno odgovoriti na to vprašanje, vendar se je izkazalo, da čebelarji v drugih deželah uspevajo doseči, da zdravilo na osnovi neke aktivne substance, ki je učinkovita proti temu zajedavcu, zadrži učinkovitost znatno daljši čas, če se točno držijo navodil o načinu uporabe zdravila. Znano je, da japonski čebelarji že deset let uspešno uporabljajo npr. danikoroperom. Naš apiakaridim, zdravilo, izdelano na osnovi istih aktivnih substanc kot danikoroper, je že pozabljen in ga ni več na seznamu »dobrih zdravil« proti varoozi, ker mu je učinkovitost upadla. To se je zgodilo z vsemi zdravili na osnovi amitraza, ki jih pri nas uporabljamo šele okoli tri leta.

Mislimo, da je problem v tem, ker naši čebelarji, kot je videti, »ne verjamejo« navodilom strokovnjakov niti ne zdravilom, temveč zdravilo pogosto uporabljajo na svoj način. Nezaupanje je nastalo kot posledica nekaterih dejanskih problemov, ki smo jih imeli v proizvodnji posameznih zdravil. Škoda, ki je nastala z večjim številom odmrlih čebeljih družin, je zares velika in čebelar jo težko sprejme.

Iz ankete, ki jo je opravila Čebelarstva zveza Hrvaške skupaj z našo fakulteto leta 1987, je razvidno, da so nekateri čebelarji zdravili svoje čebele z zdravili na osnovi amitraza tudi 16- do 20-krat v eni čebelarski sezoni. Če vemo, da so to dimna sredstva, ki jih ne moremo dozirati natančno (listič ali tablete za kadilnik), ni vseeno, ali zdravimo družino na eni ali na dveh nakladah v LR panju, družino v plodišču AŽ panja ali pa je družini odprto tudi medišče. Če je zdravila preveč, imamo težave z matico in čebelami ter onesnaženjem čebeljih pridelkov, če pa ga je premalo, na zajedavca nima pravega učinka. Poleg tega pa premajhna doza pri zajedavcih povzroči hitrejšo pridobivanje odpornosti na zdravilo.

– V Jugoslaviji je registrirano povsem novo zdravilo na osnovi nove aktivne substance. To je sistemik APITOL. V prodaji bo, kot smo zvedeli, letos jeseni.

Klinično raziskujejo tudi novo zdravilo z imenom VAROTOX. To so lesene deščice, namočene v aktivno snov z imenom fluvalinat. Čebelarstva zveza Hrvaške

je z dovoljenjem uprave za veterinarstvo in v sodelovanju z veterinarsko fakulteto dala določeno število deščic v klinično testiranje. O zdravlilu varotox smo se pogovarjali s strokovnjakom Alanom Kovačevićem. Ker vemo, da so mnogi čebelarji kupovali fluvalinat v tujini in sami pripravljali deščice proti varoozi, posebej poudarjamo ime varotox.

Ker so čebelarji, to vemo iz izkušenj, nagnjeni k lastnemu raziskovanju in samosvojemu načinu zdravljenja, zaradi česar se hitro pojavi odpornost zajedavca, onesnaženje čebeljih pridelkov in drugo, je upravičen strah, da bi se tudi z zdravilom na osnovi fluvalinata lahko zgodilo enako. Da bi to preprečili, bomo ponovili navodila o uporabi varotoxa.

– Kakšna je prednost zdravil na osnovi fluvalinata v primerjavi z zdravili na osnovi amitraza?

Fluvalinat lahko uporabljamo na tri načine, in sicer kot dimno sredstvo, kot raztopino za razprševanje ali nanešenega na mehansko podlago.

Njegova prednost je prav v možnosti, da ga nanesemo na mehansko podlago. Prednost je v tem, da sredstvo ostane v panju dalj časa (28 dni), medtem ko vsa dimna sredstva, pa tudi sredstva za razprševanje, delujejo samo v »kratkih udarih«, kot se je izrazil znani strokovnjak prof. Friedrich Ruttner. (Prevod članka je bil objavljen v Pčeli, št. 2 in 3.)

Najprimernejša je uporaba v razdobju, ko je družina brez zalega, ker s tem omogočimo uničevanje zajedavca na živih čebelah, saj tudi to zdravilo ne deluje na zajedavca v pokriti zalegi. To obdobje se večinoma ujema z brezpašnim obdobjem, s tem pa smo se izognili tudi onesnaženju čebeljih pridelkov.

Če zaradi močne okuženosti z varoo pretežno ogrožena družina, ga uporabljamo tudi, če je v panju zalega, vendar v tem primeru zdravilo zgodaj spomladi, zdravljenje pa zaključimo dvajset dni pred začetkom intenzivne paše.

Uporaba varotoxa omogoča zatiranje s pomočjo kontakta čebele, pri tem pa ne pride do onesnaženja čebeljih pridelkov. Vsa dosedanja sredstva, ki smo jih vnašali v panj s pomočjo dimljenja, razprševanja ali izparevanja, se okužbi čebeljih pridelkov niso mogla izogniti, saj smo z večkratnim zdravljenjem poskušali zajeti vse raz-

vojne cikle zajedavca.

Novi načini zdravljenja temeljijo na neprekinjenem zatiranju v daljšem časovnem obdobju. S tem je zagotovljeno učinkovito delovanje (povprečno 99,5 odstotkov), to je skoraj popolno uničenje varoe, vendar pa tudi tu obstaja problem ostan- kov zdravil v panju.

Da bi pojasnili pravilno uporabo zdravila, da bi čebelarji pri njegovi uporabi zagrešili čim manj napak in s tem zaščitili čebele in njihove pridelke, objavljamo točna navodila za uporabo deščic s fluvalinatom (varotox)!

Za čebeljo družino, ki zaseda z zalego do 10 satov, zadošča ena deščica varotoxa. Obesimo ga v sredino med dva sata z zalego. S tem zagotovimo stalen dotik čebel z deščico in enakomerno porazdelitev zdravila v vsej čebelji družini.

Če je družina izjemno močna in zaseda z zalego več kot 10 satov, priporočajo vstavitve dveh deščic med sate z zalego (npr. med 2. in 3. ter 7. in 8. sat). Takšna navodila so tudi za uporabo sredstva, ki ga proizvaja tovarna Sandoz in ga poznamo pod imenom apistan – tu so s fluvalinatom namočeni polivinilasti trakovi.

Varotox pustimo v panju 28 dni in ves ta čas uničuje zajedavce. Če ne pride do ponovne okužbe iz sosednjih čebelnjakov, lahko s tem postopkom varoo skoraj popolnoma zatremo.

Zdravljenje moramo opraviti po veterinarskih pravilih, to pa pomeni, da zdravimo samo tedaj, če je okužba močna in pretežno ogrožena družina, in tedaj, ko v družini ni intenzivne paše nektarja, peloda in drugega.

Če smo ta postopek zdravljenja opravili spomladi in če v sosednjih čebelnjakih ni prišlo do večje okužbe, lahko brezskrbno dočakamo konec čebelarke sezone, ko družino ponovno zdravimo, vendar samo, če se pokaže potreba. Tokrat lahko uporabimo nekatere od sistemikov (apitol. perizin).

Kaj naredimo z deščicami, ki smo jih vzeli iz panjev?

Najbolje jih je zažgati, saj dosedanje raziskave niso zagotovo potrdile njihove nadaljnje učinkovitosti.

– Povejte nam, v čem je razlika med deščico in polivinilastim trakom s fluvalinatom?

Delovanje na varoozo je enakovredno, vendar pri pripravi deščice ne moremo na-

tančno odmeriti količine zdravila, kar sicer ne vpliva na delovanje.

– **Pred petnajstimi dnevi so v panj vstavili deščice, v tem času pa se izlegajo čebele in troti z okvaro na krilih. Kaj se dogaja?**

Vedeti moramo, da varotox uničuje varoe na živih čebelah. Problem je gotovo v tem, da so okvare nastopile že pred vnosom zdravila, saj je znano, da varoa povzroča okvare na čebelah v pokriti zalegi. Prizadete čebele in troti so bili gotovo okuženi z varoo že pod pokrovčkom, skozi katerega pa zdravilo ne učinkuje. Po izletu teh invalidov iz voščene celice so varoe na njih zagotovo poginile, vendar, kot smo že omenili, zdravilo ne more odstraniti škodljivih posledic, ki so nastale pred njegovo vstavitvijo v panj.

– **Iz pogovorov s čebelarji smo zvedeli, da nameravajo deščice varotoxa po-**

novno vstaviti v panj po paši robinije. Kaj pa vi pravite na to?

Ponovno poudarjam, da drugo zdravljenje ni potrebno, če je bilo zdravljenje z varotoxom opravljeno zgodaj spomladi po navedenem postopku.

– O načinu delovanja in uporabi sistema je profesor Sulimanović pisal v Pčela 11–12/88 in 1/89. Tudi v tej številki pišemo o akciji zatiranja varooz v sodelovanju z veterinarskimi službami, ki jo pripravljajo za jesen. Tedaj bodo uporabili sistemik apitol, ki ga proizvaja Ciba-Geigy, mi pa bomo profesorja Sulimanovića ponovno zaprosili za točna navodila pri uporabi tega zdravila, za njegovo mišljenje o njem in za ponazoritev izkušenj pri delu z apitolom.

Prevedla: Polona Kosta
(Pčela 5/89)

BORBA PROTI VAROOZI V IZRAELU

Povzemamo referat, ki ga je imela v Franciji ga. Cora Rosenthal, znanstveni direktor pri Kmetijskem ministrstvu, v agromskem raziskovalnem inštitutu v Vulfani – Bet – Dagan. Pripomnimo naj, da je Izrael čebelarsko zelo napredna dežela. Njihove izkušnje pri zatiranju varoe so v mnogočem podobne našim, njihov pristop pri reševanju nastale situacije v čebelarstvu pa za nas ni samo poučen, temveč tudi posnemanja vreden. Prvi so uvedli zatiranje varoe z letvicami, napojenimi s flualinatom.

Zatiranje varoe v Izraelu je težavno predvsem zato, ker matica zalega prek cellega leta.

Preiskava na varoo je bila 14. 11. 1984 negativna. Pri drugi preiskavi, 12. 12. 84, na 24 družinah, ki so bile na petih različnih stojiščih, so odkrili panj s štirimi varoami, drugega z dvema. Sistematično kontrolo z amitrazom so nato opravili 17. 12. 1984 na 244 panjih in v 33 panjih odkrili 71 varoi.

Spomladi, v začetku februarja, namesti jo pred pričetkom medenja drugo naklado. Veterinarska služba je prepovedala zatiranje pred julijem.

Kaj se je zgodilo v tem času?

Julija 1985 so bili napadeni vsi panji. 20 odstotkov jih je imelo od ene do deset

varoj, 55 odstotkov 11 do 50, 13 odstotkov 51 do 100 in 12 odstotkov več kot 100.

Po točenju medu so čebelje družine zdravili z dimnimi lističi z amitrazom: na papir, ki so ga vnesli v panj skozi žrelo, so kapnili dve kapljici amitraza. 31. julija do 20. avgusta so panje zdravili 7-krat s presledkom treh dni. V 11 odstotkih družin varoj ni bilo več (skupina 0), v skupini 1 z eno do deset varoami se je njihovo število povečalo z 20 na 56 odstotkov, v skupini 2 (11 do 50 varoj) se je število povečalo z 20 na 56 odstotkov, skupina 3 (z 51 do 100 varoami) je ostala na isti ravni (11 namesto 13 odstotkov), v skupini 4 (več kot 100) pa se je število varoj znižalo od 10 do 12 na 1,5 odstotka.

Tudi po treh zdravljenjih varoa potemtakem ni bila izkoreninjena.

Novembra so trikratno zdravljenje ponovili, po njih pa je bila skupina 0 skoraj na isti ravni z 13,0 odstotki, v skupini 1 (1–10 varoj) se je število varoj spremenilo s 56 na 65,7 odstotkov. v skupini 2 (11–50) se je število znižalo s 30 na 16,9 odstotkov, v skupini 3 (50–100) z 11 na 3,5 odstotkov, v skupini 4 (več kot 100) pa z 1,3 odstotka na nič.

Zmanjšali so število močno napadenih družin, povečali pa število šibko napadenih.

Po končani paši leta 1986 so 6. junija družine ponovno kontrolirali. Število močno napadenih družin se je znatno povečalo (27,1 odstotka panjev je imelo več kot 100 varoj, 23,4 odstotkov pa 51 do 100 varoj).

Zatem so družine začele padati. Mnogo ljubiteljev se je čebelarstvu odpovedalo.

Roje so začeli uvažati iz Avstralije in Nove Zelandije. Prišlo je tako daleč, da so morali dimiti 18-krat vsake tri dni, kar je bilo zelo neprijetno. Oktobra so ponovno dimili 20-krat, da bi družine pripravili za prezimovanje. Raven napadenosti so uspeli znižati, vendar je bila varoa vedno tu in začeli so že opaziti znamenja njene odpornosti.

Nato so začeli uporabljati nove metode in nova sredstva: 3 kub. cm amitraza so nakapali na lepenko in jo položili na satnike, panj pa so priprli za eno uro. Zdravljenje so ponavljali vsake tri dni, na vsake 7–10 dni pa so zdravljenje dopolnjevali še s potresanjem s sineakarjem, uvoženim iz Romunije.

Rezultati niso bili nič boljši. Nato so začeli poskušati z razprševanjem tekočine, in sicer ob odprtem žrelu. Čebele so bile namočene, vendar so se zaradi vročine hitro osušile. Postopek je bil vedno zapleten.

Poskušali so tudi s foggerjem, uvoženim iz Francije (stroj za razprševanje s pogonom na elektriko – op. J.R.). Napravo pa je bilo težko jemati v puščavske predele.

Nekateri čebelarji so nato začeli odstranjevati vso zalego ali jo razkrivati.

Leta 1985 sem dobila iz Francije nekaj cm³ fluvalinata. Napravili smo poskuse z mešanjem 1 cm³ fluvalinata z litrom vode, tako da smo 10 družin škropili vse tedne.

Po treh tednih smo opravili kontrolo z amitrazom. Zdravljene družine so imele zelo malo varoj.

Leta 1986 smo na novo poskusili s klar-tanom, ki smo ga v omejeni količini dobili iz Francije. Poskus na 4 družinah je po 3 tednih dal prav dobre rezultate: preživel je zelo malo varoj!

Nato se je pričelo obdobje z zoecom. Po enomesečnih poskusih s trakovi so bili rezultati odlični. Naša druga zamisel pa je bila, da bi uporabljali satnice, impregnirane s fluvalinatom.

Poskusno so v vsak panj vstavili po dve impregnirani satnici. Po enem mesecu se

je povprečno število 236 varoj znižalo na 6,3 varoe. Mesec dni kasneje (v juliju 1987) pa se je ponovno dvignilo na 54,8 varoj. Kaj se je zgodilo? Zaradi naslednjih generacij čebel so njihove srajčke zatesnile stene celic in preprečile prehod sredstva. Zato so prenehali s poskusi. Kaj bi se zgodilo, če bi z njimi nadaljevali? Ostanke sredstva bi našli v vosku in v panju na sploh. Ponovili so poskuse s trakovi s fluvalinatom: rezultati so bili zelo dobri, ugotovili pa so prekomerno smrtnost čebel zaradi neke tovarniške napake.

Nato se je začelo obdobje zdravljenja z mavrikom, sredstvom za zaščito rastlin na bazi fluvalinata.

S tem je pričel neki zelo dober čebelar. Lesene ploščice je namakal v vodo, ki ji je dodal 20 odstotkov mavrika, jih nato sušil in po eno obešal v panj.

Poskuse so opravili s sodelovanjem profesorja Lenskija z agronomske fakultete.

Že po 16 dneh so bili rezultati zelo dobri.

Prof. Lenski je poskuse objavil v *American bee Journalu*. (V prevodu J. Kataliniča je celotni članek objavila Pčela, 1988/1. Opomba J.R.) Ostalo pa je pri obrtnškem načinu priprave. Veterinarska služba je zatem organizirala izdelavo letvic po enotnem postopku na enem kraju. Letvice so čebelarji prejeli brezplačno. Zdravljenje so opravili na celotnem področju hkrati, da bi zmanjšali problem ponovne okužbe. Uničili so vse divje čebele.

Vendar nekateri čebelarji niso prijavili vseh panjev in so letvice vstavljali sami. **Čebelarje moramo posvariti, da lesenih ploščic ne smejo puščati v panju** (podčrtal J.R.), saj lahko to povzroči ostanke ali odpornost varoj. Po 16 dneh lahko odvzamemo ploščice, ne smemo pa jih puščati v panjih dlje od enega meseca, in to v panjih, ki imajo le po eno plodišče.

Bolj kot uporabo letvic priporočamo uporabo travkov. Delali smo poskuse z 10, 20 in 30 odstotki aktivne snovi. Med njimi ni razlike. Zato ni koristno uporabljati visokih koncentracij.

Poskus z družinami brez zalege. Po 12 urah je 90 odstotkov družin brez zajedavcev.

Drugi poskus: primerjava rezultatov med trakovi, ki so jih po treh tednih odstranili z panja oz. so jih pustili v panju. Po treh tednih se začne število zajedavcev

Poskus z družinami brez zalege. Po 12 urah je 90 odstotkov družin brez zajedavcev.

Drugi poskus: primerjava rezultatov med trakovi, ki so jih po treh tednih odstranili iz panja oz. so jih pustili v panju. Po treh tednih se začne število zajedavcev ponovno večati. Če trakove pustimo, v panjih ne ostane nobena varoa, zakonodaja v Izraelu pa dovoljuje, da jih pustimo v panju najdlje en mesec.

Izkušnje z menjavo matic vsaki dve leti ali vsako leto. Z vsakoletno izmenjavo preprečimo rojenje ter povečamo zaleganje. Matica zalege obilneje.

Biološko zatiranje.

– Zamenjava matic v juniju: Motnje v ciklu zaleganja.

– Vstavljanje matice na enem satu v izolator. Zalega je pokrita v dveh tednih. Zamenjamo sat.

30. junija je bilo 287 zajedavcev, 4. avgusta le ena varoa.

– Matico so za 18 dni zaprli v izolator, jo nato osvobodili in takoj, ko je začela zalegati, vstavili amitraz. V Izraelu sicer meto malo uporabljajo, ker je čebelarjenje industrializirano in ima čebelar malo časa.

Družine, ki so odporne do varroe jacobsoni.

Woyke skuša dobiti družine, ki so odporne ali za varoo manj privlačne.

Nekaj let delamo kontrole. Po točenju najdemo družine, ki imajo le 1 do 10 zajedavcev.

Na naši postaji nadzorujemo število varoj pri 13 različnih linijah. Tri družine imajo zelo omejeno število varoj. Družine pa se med seboj zelo razlikujejo.

Na raziskovalni postaji Vulcani lahko govorimo o razliki glede privlačnosti. Izbrali smo številne družine, ki so ostale manj privlačne.

Od 1 do 10 varoj je imelo 10. oktobra 17 družin.

Od 11 do 20 varoj je imelo 6. oktobra 12 družin.

Od 20 do 30 varoj je imelo 2. oktobra 12 družin.

Zelo veliko število smo izločili. Pri najboljših so bile matice osemnjene s troti iz družin, ki so bile varoam malo privlačne. Nato namesto teh matic dodamo njihove hčere. Potrebovali pa bodo mnogo časa, da bo ta selekcija privedla do cilja.

Zadnji poskusi v sodelovanju z Oberurslom: dinamika kranjske in italijanske čebelje pasme z vstavitvijo istega števila varoj v njihove družine. Razlik ni bilo.

La Sante de l'Abeille (1989, 5–6)

Prevedel in priredil prof. dr. Jože Rihar

BORBA PROTI VAROOZI NA ČEŠKOSLOVAŠKEM

(inž. VLADIMIR VESELY, Inštitut za čebelarstvo, Dol, ČSSR, referat na simpoziju, posvečenem 75-letnici prof. dr. Fridricha Ruttnerja)

Napad varooze je na Češkoslovaškem nekoliko drugačen kot v sosednjih deželah. Po enajstih letih je stanje razmeroma ugodno. Po statističnih podatkih (31. 5. 1988) je napadenih družin le 20,8 odstotkov, to je 17,5 odstotkov žarišč od skupnega števila čebelnjakov. Organizirano so varoo zatirali v 1453 občinah ter 16 okrožjih, vsako leto pa zabeležijo upad varooze. Včasih pa okužba naraste tudi do 40 odstotkov. Takšno rast so zabeležili samo na obmejnih področjih, od koder varooza tudi prihaja. V poskusnih družinah varooza ostaja na zadovoljivo nizki ravni. Več kot 50 varoj je bilo leta 1987 le v 0,5 čebelnjakih (ugotovljeno z jesensko kemično diagnozo). Kljub temu pa se zaradi varoo-

ze pojavi občasno odmiranje družin in bolezni, ki jih le-ta izzove.

Tako stanje pa je zagotovo posledica dejstva, da nam v letih 1981 in 1982 veliko stvari o tem parazitu ni bilo znanih. Akcijo proti varoi, ki so jo zelo uskladili, so izpeljali odločno in dosledno:

1. Pravočasna in stalna diagnostika. Od leta 1984 dalje na Češkoslovaškem vse čebelje družine oktobra dimijo s sredstvom taktik (6 mg amitraza na družino) in jih temeljito pregledajo. V napadenih družinah in v krogu, ki ga predpisuje zakon, so predvideli pregled tudi pozimi, in sicer tako, da pregledajo podnico panja.

2. Nudenje pomoči. Vse okužene družine in družine v njihovi okolici dimijo ali po-

škropijo z aerosolno raztopino taktik (6 mg amitraza na družino). To delo so komisij-sko opravili izšolani čebelarji, ki so bili tudi odgovorni, da so akcijo zatiranja izpeljali na vseh družinah hkrati. Pokrito zalego so morali odstraniti, vendar tega niso vedno storili. Da bi imel taktik boljši učinek, so ga uporabili kot toplo raztopino. Tudi na -5°C je deloval zadovoljujoče. Po tem postopku so ponovno zdravili samo tiste družine, pri katerih so pri kontroli zimskega odpada ugotovili varoe.

3. Karantena. Družine so smeli seliti le na področja, na katerih so bile čebele enako močno okužene z varoo.

4. Vnašanje točno določene količine sredstva v panj je bilo pod kontrolo šolanih čebelarjev. V medu in vosku na Češkoslovaškem niso ugotovili ostankov, ki bi presegali dovoljene meje.

5. Stalno sodelovanje znanosti, veterinarjev in čebelarjev. Da bi popravili obstoječe stanje, je inštitut v Dolu razvil metodo premazovanja pokrite zalege z mavrikom

2E (24-odstotnim fluvalinatom). Ta metoda rešuje problem pokrite zalege. Z njeno uporabo so dokazali velik odstotek mrtvih varoj (93,8 %). Poskusi so pokazali precejšnjo razliko med zalego, premazano z mavrikom, in tisto, premazano z navadno vodo ali 85-odstotno raztopino mravljinčne kisline. V medu niso našli ostankov fluvalinata, v vosku pa samo na mestih, kjer je bil nanešen neposredno, in to v količini $0,05\text{ mg/dm}^2$. Na pokrovčkih, ki so jih odstranile čebele same, so ugotovili 7-krat večjo koncentracijo fluvalinata kot na vosku obdelanega satja.

Če je ob mejah, od koder varooza prodira, očiten njen razmah, uporabijo nosilce s fluvalinatom, če pa bodo to hkrati naredile tudi sosednje dežele, smo prepričani, da bomo uspešno zatirali varoozo in dosegli svoj cilj.

Prevod: Polona Kosta
Pčela, št. 6/89

OPOZORILA IN NASVETI DR. J. BRETSCHKA GLEDE BORBE PROTI VAROOZI

Nekaj kritičnih pripomb k prispevku inštituta za čebelarstvo
o še dopustnem zatiranju z zdravili

Čeprav še ne poznamo nadaljnega razvoja varoe, pa njena prisotnost zagotavlja preživetje čebel. Mravljinčno kislino poznamo, vendar ne dovolj. Res je, da njena uporaba ni problematična, je pa tudi že za nami. Popolnoma pa je zamolčano dejstvo, da veliko čebelarjev v svojih čebelnjakih zdravi izključno z mravljinčno kislino, čemur niso posvečali dovolj pozornosti. Danes je že jasno, da je samo biološko zdravljenje čebeljih družin, tj. zdravljenje brez ustreznih zdravil, neustrezno.

Pokazalo se je, da brez uporabe zdravil ne gre, seveda do tiste stopnje, ko zdravila še niso škodljiva. Hvalevredno je spoznanje, da nepoškodovana čebelja družina lahko prenaša varoo. Na tem spoznanju bi morala temeljiti strategija borbe proti varoi. Pri tem moramo biti posebno pozorni, da se preveliko število zajedavcev ne razmnoži spomladi. Tako bomo prav gotovo dosegli uspeh.

Leta 1984 je bil objavljen članek, v kate-

rem je avtor opozoril, da je 10 odstotkov zalege, napadene julija in avgusta, problematične; leta 1986 se je pojavila zahteva, da je treba populacijo varoe postopno zmanjšati do začetka avgusta. Pri tem pa manjka dokaz, da so čebelje družine, ki imajo že julija prek 40 odstotkov delovnih čebel napadenih, izgubljene. Ni težko opaziti, da družine zaradi tega propadejo.

Uporaba perizina se ni obnesla v vseh primerih in posebno v neustreznih krajih, je opaziti hitrejšo propadanje čebel. Pri uporabi apistana oz. bayvarola tudi ni dokazov o onesnaženosti prineselega peloda. Še vedno tudi ne vemo, kako onesnažen pelod deluje na čebele. Čebelarji si nasploh niso na jasnem glede senčnih strani agresivne kemije. Premalo so motivirani, da bi se poučili o drugih možnostih. Opis borbe z varoo se nanaša na bolj ali manj napadene čebele. Manjka pa določilo, kdaj je družina slabo in kdaj bolj napadena. Kako potem to pravilno pojasniti našemu čebelarju?!

Čebelarju moramo prepustiti tveganje, ne pa delati tako, kot da bi hoteli varoo premagati oziroma uničiti. Če v zadnjih petih mesecih množično uporabljamo isto zdravilo, nam že zdrav razum pove, da bo med nasičen z zdravili. Zato se moramo pred tem že prej zavarovati! Kakšnih točnih podatkov seveda ne moremo navesti. Za to bi bila potrebna in pomembna kontrola napadenosti. Kako pa to storiti?

V moji drugi poskusni skupini sem npr. tri poskusne družine zdravil z apistanom. Čebele so počasi izginjale iz svojih družin.

Razočaranj te vrste bomo doživeli še več.

Ali bomo čakali, da se bodo preostale varoe razmnožile? Vemo, da pri uporabi mravljinčne kisline faktor razmnožitve ne prekorači 10 gostote preostale populacije. Zato ostane varovina populacija do konca julija pod mejo, ki je že škodljiva. S svojimi raziskavami in dognanji hočem čebelarje zaščititi pred novo katastrofo.

Iz revije *Bienenwatter*
prevedel:
Martin Mencej

Izkušnje čebelarjev

DVIGALO ZA DELO Z NAKLADNIMI PANJI

IVAN MIKŠAJ

Že pred desetimi leti sem prvič objavil opis s skico dvigala za nakladne panje, ki pomaga pri delu z nakladami. Od takrat je bilo to dvigalo že nekajkrat na čebelarjih razstavah, omenjal pa sem ga tudi v svojih člankih. Njegovo uporabo sem prikazal s pomočjo diapozitivov na predavanjih za čebelarje v več mestih in krajih naše domovine. Zaradi velikega zanimanja čebelarjev, ki delajo z nakladnimi panji, bom na kratko opisal najvažnejša dela, pri katerih nam dvigalo najbolj koristi.

Čiščenje podnic

Da bi lahko očistili in zamenjali podnico v nakladnem panju, moramo najprej odmakniti naklado. Dokler so panji še lahki, to niti ni poseben napör, ko pa so polni čebel in medu, dosežejo težo tudi do 40 kilogramov. Čim več naklad je na panju, tem težje je delati. Iz slike št. 1 je razvidno, kako enostavno je to opravilo z uporabo dvigala.

Prvi spomladanski pregled

Obenem s čiščenjem podnic lahko opravimo tudi prvi spomladanski pregled. Če ima panj dve nakladi, bomo z dvigalom najprej vzdignili zgornjega. Po pregledu spodnje naklade pregledamo še zgornjo in jo nato spustimo na prejšnje mesto. Uporabnost dvigala je velika, saj lahko gornjo naklado, potem ko smo jo dvignili, pustimo viseti nad panjem.

Kontrola zaloge hrane

Ob koncu zime je treba pregledati zalo-

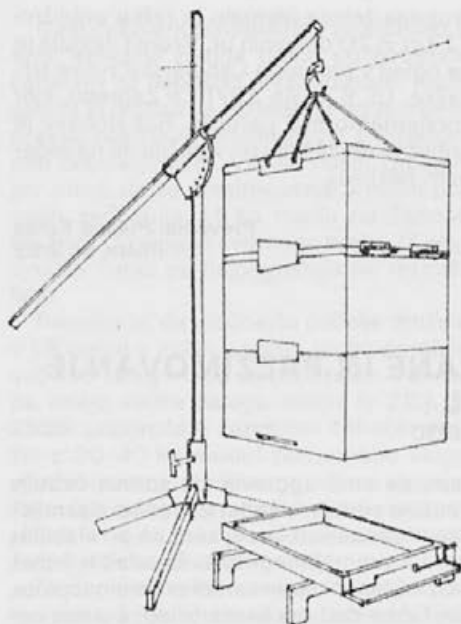
ge hrane, in če ugotovimo, da je ni dovolj, lahko rešimo čebele pred lakoto z dodajanjem sladkorno-medene pogače ali satov, polnih medu. Kontrolo bomo opravili hitreje in točneje s pomočjo tehtanja. Na vzvod, s katerega visijo žice s pločvino, kamor obesimo naklado, obesimo dinamometer, s katerim lahko skoraj do kilograma natančno ugotovimo ostale zaloge hrane. Na ta način lahko po jesenskem vzrejanju ugotovimo tudi zimske zaloge ali kontroliramo donos med pašo.

Zamenjava naklade

Pomladanski razvoj družine navadno pospešujemo s krmljenjem. Za pospeševanje bomo porabili manj časa, če bomo naklade zamenjali. Z dvigalom vzdignemo gornjo naklado, ki je težja, saj je v njej več medu, peloda, čebel in tudi zalege, saj matica zalega zgoraj, ker je tu topleje. Tu je tudi manj prostora za razvoj zalege. Če zamenjamo naklade, bo spodnja, ki je pozimi izpraznjena, zgoraj, položaj pa se spremeni v prid razvoja zalege. Čebele prinašajo med in pelod navzgor, kar spodbuja matico k hitrejšemu zaleganju jajčec. To je tudi namen zamenjave, ki jo hitreje in lažje opravimo s pomočjo dvigala.

Razširitev panja

Ko postane družini v dveh nakladah pretesno, ji dodamo tretjo tako, da jo vložimo med prvo in drugo. S tem bomo preprečili nagon po rojenju, družino pa spodbudili h

Načrt dvigala za delo z nakladnimi panji

gradnji mladega satja. Z uporabo dvigala družino manj vznemirjamo, panj je odprt krajši čas in tudi možnost ropa je manjša. Zgornjo naklado dvignemo le toliko, kolikor je potrebno za vstavev nove. Dokler ne namestimo dodatne naklade, zgornja visi nad panjem in čebele se ne razstresajo po sosednjem panju, temveč padajo nazaj v svojega. To pa je še posebej pomembno za matico, ki se prav rada izgubi, če naklade odlagamo kjerkoli.

Dodajanje in odzemanje matične rešetke

Matično ali Hanemanovo rešetko dodajamo v določenem obdobju, da bi omejili zaleganje in povečali donos. Naklade dvignemo s pomočjo dvigala. Pred tem pa ji moramo poiskati matico in jo položiti v naklado na podnici.

Izrezovanje zaležene trotovine

V obdobju intenzivnega razvoja družine ter nabiranja nektarja in peloda, postajajo naklade vse težje. Zato je pravi podvig priti v tem času do plodišča oziroma do naklade na podnici. Z dvigalom lahko vzdignemo dve ali tri naklade in jih pustimo viseti, dokler ne pridemo do zaležene trotovine, jo izrežemo in v panj ponovno vstavimo satje. Pri tem delu je dvigalo skorajda nepogrešljivo.

Točenje medu – odvzem medenega satja

S sodobnim načinom odzemanja medu iz medišč, z uporabo kemikalij in pihalnikov, s katerimi preženemo čebele z medenega satja, je delo hitrejše in lažje. Medišče dvignemo z dvigalom do višine, ki omogoča podstavljanje naklade z iztočnim satjem. Po opravljenem delu na prvem panju gremo na drugega, tretjega in tako naprej, dokler ne obdelamo toliko panjev, kolikor rezervnih naklad imamo na voljo. Ko zopet pridemo do prvega panja in ga odpremo, da bi odstranili čebele, opazimo, da so se v glavnem že same umaknile v podstavljeno naklado. Tako je tudi to delo hitreje opravljeno.

Iz teh nekaj primerov je razvidno, koliko lahko čebelarju pri njegovem delu pomaga dvigalo, če ga pravilno uporabljamo. Še posebno pa pomaga šibkejšim ljudem in invalidom, ki se ukvarjajo s čebelarstvom. Lahko ga uporabljamo pri vseh vrstah naklad, le naklade moramo opremiti s kunusnimi ali avstralskimi sponkami. Poudariti moramo še, da naj bi panji imeli samostojni ali skupni podstavek, ki je vsaj 10 cm nad tlemi. V prostor med tlemi in podstavkom namestimo noge dvigala, kar omogoča njegovo trdnost pri delu.

Dvigala proizvaja pooblaščen strokovnjak pod nadzorom avtorja ter odbora za mehanizacijo in uporabo tehnologije, ki zagotavlja njegovo kakovost in trajnost.

Zaradi visoke inflacije in pogostih sprememb cen železa in drugih uporabljenih materialov vam lahko posredujemo le okvirno ceno dvigala. Ceno lahko približno izračunamo, če vemo, da je za izdelavo potrebnih 16 kg pocinkanih železnih cevi in

drugega železa (dvigalo je težko približno 12 kg) in 20 delovnih ur. Vzorec dvigala je na ogled v prostorih Čebelarske zveze Hrvatske, Ul. 8. maja 26/III v Zagrebu, kjer sprejemamo tudi naročila. Rok dobave je približno mesec dni po vplačilu na navedenem naslovu.

Prevedla: Polona Kosta
Pčela, št. 3/89

ZALOGE, RAZPOREDITEV HRANE IN PREZIMOVANJE ČEBEL

BRANKO RELIČ

Piscu tega članka je eden izmed čebelarjev potožil, kakšno škodo je utrpel v zimi 1988/89. V pismu navaja, da so čebele prejšnja leta uspešno prezimile, vendar mu je spomladi 1989 od 40 čebeljih družin ostalo le 6, in to zelo slabih. Navaja tudi, da je jeseni 1988, zaradi toplega vremena in nevarnosti ropa, pričel s krmljenjem čebel 7. septembra in končal 10. oktobra. Navaja tudi, kaj je počel v boju proti varoozi in čebeljim boleznim.

Še precej čebelarjev je, ki si niso na jasnem, kako in kdaj naj oskrbijo čebeljo družino s hrano za prezimovanje, koliko hrane čebelja družina nujno potrebuje za prezimovanje, kakšna naj bo njena kakovost in kako naj bo hrana pozimi v čebeljem gnezdu razporejena.

Že iz čebelarjevega pisma je razvidno, da je napravil napako, saj je v sredini avgusta iztočil ves med, tudi med iz plodišča. Ta je bil čebelji družini nujno potreben za prezimovanje. Drugo hudo napako je naredil, ko je čebelje družine zelo pozno krmlil s sladkornim sirupom (še do polovice oktobra). Po moje je to največja napaka, saj je izčrpal zimske čebele, ki bi morale preživeti zimo in vzrediti prvo zalego. Izčrpane od krmljenja so bile čebele nesposobne za daljše življenje in so odmrle že v prvih zimskih mesecih. Torej, če čebelje družine nimajo dovolj velike zimske zaloge hrane, je potrebno krmljenje končati do konca avgusta. Kasneje, če je nujno, jih lahko krmiš v prvi polovici septembra, da se jim zagotovijo najnujnejše zaloge hrane za zimo, vendar ne s sladkornim sirupom, temveč z medom iz lastnega čebelnjaka, pod pogo-

jem, da smo ugotovili, da so vse čebelje družine zdrave. Vendar pa niti tako krmljenje ni zanesljivo, predvsem ne pri slabih, zaradi premajhnega števila mladih čebel, ki izločajo vosek, in zaradi premalo toplote, saj lahko dodana hrana (med) ostane nepokrita, zato se pozimi lahko skisa in povzroči diarejo ali odmrtnje čebel.

Če ima čebelja družina zagotovljene minimalne zaloge hrane, avgusta pa smo za logo pozabili dopolniti, je bolje, da čebelam v drugi polovici zime dodamo sladkorno-medeno pogačo z dodatkom cvetnega prahu ali njegovim nadomestkom.

Te pogače je potrebno dodati tudi takrat, kadar imajo čebelje družine dovolj medu za prezimovanje, vendar pa nimajo dovolj cvetnega prahu, saj brez cvetnega prahu ni zalege, čebelja družina pa bo odmrila tudi na satju, polnem medu. V naših krajih se pogosto dogaja, da pozimi prej odmrejo zelo močne čebelje družine, ki imajo mlado, dobro matico, kot pa mnogo slabše s slabotno matico. To se dogaja zato, ker močne družine z dobro mlado matico dolgo skrbijo za zalego in jeseni (september-oktober) porabijo vse zaloge cvetnega prahu za negovanje zalege. Ko naj bi se družina v drugi polovici zime obnovila in vzredila prvo generacijo čebel, tega ne zmore, saj v panju nima cvetnega prahu ali pa ne more priti do njega. Slabotne družine s slabšo matico kmalu prenehajo skrbeti za zalego in tako prihranijo zaloge cvetnega prahu za zimo, kar jim omogoča, da vzredijo nove generacije čebel, ki bodo zamenjale stare, med zimo obnemogle čebele.

Naši čebelarji mnogokrat razpravljajo o tem, kolikšne zaloge hrane so potrebne čebelam za uspešno prezimovanje. Naša teorija in praksa se razlikujeta od teorije in prakse nekaterih drugih dežel z intenzivnim čebelarjenjem. Večina naših čebelarjev meni, da za prezimovanje v naših pogojih zadostuje 15 kg medu na čebeljo družino. O zalogah cvetnega prahu za prezimitev čebel pa najpogosteje ne razmišljajo.

Resnica je, da močnejša čebelja družina v LR panju v naših pogojih ne bo porabila več kot 15 kg medu do prve paše. Vendar pa imajo velike zaloge medu (v ZDA in ZSSR priporočajo zazimitev čebeljih družin s 30–40 kg medu) pomembno vlogo pri uravnavanju toplotnega režima v panju. Pri večjih zalogah hrane bo nihanje temperature manjše, kar je zelo pomembno za življenje čebeljih družin.

Za uspešno prezimovanje čebel ni pomembna le količina hrane, temveč tudi razpored le-te v panju. V njem je lahko dovolj hrane in cvetnega prahu, vendar ju čebele ne bodo mogle dovolj izkoristiti, če sta razmetana. Recimo, da nekdo zazimi čebeljo družino v dveh LR panjih, ki imata po 20 satov. Če je v vsakem satu kilogram medu, ima zazimljena družina, ki zaseda pet satov, na voljo 5 kg medu. Torej, do prve zalege se čebele pomikajo za medom naprej, nazaj, vstran in navzgor, ko pa začnejo negovati zalego, je gruča ne bo zapustila in se ne bo pomikala za hrano. Gruča se tedaj najpogosteje pomika za hrano samo navzgor in če nad zalego ni medu, bo družina ob polnih zalogah medu odmrila zaradi lakote. Mnogi od nas so doživeli, da je družina zaradi lakote odmrila skupaj z zalego, čeprav je bila hrana v neposredni bližini. Zaloge hrane morajo biti vedno zbrane nad zimsko gručo čebel!

Ob oteženih pogojih zazimitev se pri čebeljih družinah pojavlja predčasna zalega, s tem pa se njihovi življenjski pogoji še poslabšajo. Zaradi odmrtja čebel zaradi slabe hrane (mana), zaradi diareje (nosema) ali varooze se v čebelji družini zbudi nagon po samoohranitvi družine. Čebele se pospešeno hranijo, povečujejo prehranjevanje matice, ki začne odlagati jajčeca. Zaradi intenzivnejše prehrane se v zadnjem črevesu kopičijo iztrebki, in če ni lepih dni, da bi se čebele otrebile, so še bolj vznemirjene,

ne, še bolj se hranijo, s tem pa svoj položaj še poslabšujejo in umirajo zaradi diareje. Če so vremenski pogoji ugodni, da čebele lahko občasno izletijo na trebilni izlet, se s pojavom predčasne zalege hitro izčrpajo zaloge medu in posebno še cvetnega prahu. Zaradi pomanjkanja cvetnega prahu preneha nadaljnja vzreja zalege, čebelja družina, pa čeprav delno obnovljena, se ne more bistveno okrepiti, celo slabi in od nje spomladi ni večje koristi. Če družina ni zazimljena z zadostno količino hrane, se lahko zaradi vzreje predčasne zalege zaloge hrane kmalu izčrpajo in družina lahko zaradi lakote odmre. Zazimiti moramo torej zdrave družine, z dobro mlado matico in z mladimi, neizčrpanimi čebelami ter s pravočasno zagotovljenimi velikimi zalogami kakovostne hrane (medu in cvetnega prahu). Zazimljene čebele naj se ne vznemirjajo, v panjih naj imajo dovolj zraka in dovolj prostora, panji pa naj bodo zaščiteni pred vetrom. Če bodo izpolnjeni ti pogoji, bodo čebelje družine uspešno preživele zimo.

Prevedla: Polona Kosta

KAKO KUPUJEMO ČEBELE?

IVAN SMOLENICKI

Čebele je danes mogoče kupiti na več različnih načinov:

1. nakup naravnih rojev,
2. nakup celotnih panjev s čebelami
3. nakup umetnih rojev na satih ali nakup umetnih rojev brez satov, tako imenovanih otresenih čebel.

Nakup **naravnega roja** je najstarejša in najcenejša oblika nakupa čebel. Prednost takega nakupa je v tem, da so naravni roji enoviti in imajo izrazito željo in sposobnost, da gradijo satje. Take roje lahko kupimo tudi od »sosed« in čebele, ki so starejše od 20 dni, se pravi tiste, ki izletavajo, se ne vračajo v prejšnje prebivališče.

V sodobnem načinu čebelarjenja nakup naravnih rojev čebel za začetnike ni kaka posebna prednost. Prednost pa je za izkušenega čebelarja, ki ima potrebno znanje o selitvah in negi rojev, za čebelarje, ki imajo dovolj rezervnega materiala (panji, nepropustni krmilniki, satje), kot tudi za tiste čebelarje, ki so izgubili čebele zaradi varooze oz. kakega drugega vzroka.

Druga oblika nakupa je nakup **celotnega panja s čebelami**, ki pa je za začetnike še večja naložba in se pogosto ne obnese, ker zaradi pomanjkljivega znanja navadno niso sposobni izkoristiti možnosti takšnih družin.

Pogosto si zastavijo tudi napačen cilj, da bi namreč v čim krajšem času dosegli čim večje razmnoževanje čebel.

Začetniki naj pazijo, da ne kupijo starih panjev, ki so pogosto okuženi, ali panjev nestandardnih mer, kakršni so potem seveda tudi sati v njih. Dogaja se namreč, da starejši čebelarji obnavljajo svoj čebelnjak, zato prodajajo nestandardne panje ceneje, včasih celo z dvomljivimi čebelami vred.

Začetnike je morda koristno opozoriti tudi na prednosti nove, tretje oblike nakupa čebel, torej **čebel na satih ali umetnih rojev**.

Umetni roj je del čebel, ki so ga odvzeli iz panja normalne velikosti in moči. Iz sodobnega panja, kot je npr. Langstrot – Roothov (tako imenovan LR panj), ki obsega približno 10 satov z zalego in 10 satov z medom, ga dobimo tako, da iz njega izvlečemo tri sate z zalego in dva sata z medom in cvetnim prahom, ki jih postavimo v plemenilec (mali panj) s čebelami vseh generacij in z matico. Takšni roji so sicer dražji od naravnih rojev, vendar pa so popolnejši in v razvoju dosežejo poln razmah.

Tako oblikovani roji, ki imajo v začetku aprila matico iz preteklega leta, lahko maja

že oblikujejo nov roj ali pa izkoristijo kosta-njevo ali kako drugo zgodnjo pašo.

Če takšne roje kupimo maja ali pozneje, se do zime razvijejo v normalne družine.

Petsatne plemenilčke, v katerih so umetni roji, uporabljajo rejci čebel tudi za pakiranje pri prevozu do kupca. Kupcu zaradi tega ni potrebno skrbeti za pripravo in varnost prevoza (razen če nima svojih plemenilčkov), po preselitvi čebel na svoje posestvo pa vrne le embalažo.

Vendar je treba pripomniti, da takih rojev ne smemo kupovati v neposredni bližini. Oddaljenost čebel od starega prebivališča mora znašati okoli 4 km, da se čebele, ki izletajo, ne bi vrnil nazaj na staro prebivališče.

Umetne roje brez satov oblikuje čebelar tako, da otrese čebele z več satov v prevo-zno embalažo. Največkrat so v ta namen uporabljali (tudi za naravne roje) pletene

košare, lepenko, plemenilčke ipd. Vendar pa so čebele, ki so jih prevažali na večje razdalje, zaradi pomanjkanja vode in zraka pogosto odmirale, ne glede na to pa je take roje tudi težje oblikovati.

Zadnje čase pa je vse več slišati o tako imenovanem »tuba sistemu« pakiranja čebel. Za oblikovanje roja je precej enostavnejši, poleg tega pa zagotavlja dokaj varen prevoz čebel.

Znano je, da rejo čebel človek vzljubi, poleg tega pa je ta hobi tudi precej donosen. Trenutno vse čebelarje opogumlja tudi novo zdravilo proti varoozi, ki je zelo preprosto in učinkovito in ga popularno imenujemo »paličice«. Novo zdravilo pa ne opogumlja le sedanjih čebelarjev, temveč morda tudi vse tiste, ki to šele želijo postati.

Vir: Pčela št. 5/89, str. 156

Prevedla: Irena Ogrin

Novice iz čebelarskega sveta

ČEBELARSTVO V BRAZILIJ – KONGRES APIMONDIE V RIU DE JANEIRU

Od 22. do 28. oktobra 1989 bo v Riu de Janeiru XXXII. mednarodni kongres API-MONDIE. Čudovito brazilsko mesto ob morju pričakuje čebelarje, znanstvenike in druge ljubitelje čebel z vseh koncev sveta. Glavni namen te obsežne konference je orisati trenutno stanje in usmeritev čebelarjenja v prihodnosti. Najpomembnejša tema pa bo prav gotovo obravnava učinkovitih možnosti nadzora varooze.

Carlos Tiburcio, glavni urednik strokovne revije »Apicultura e Polinizacao« in predstavnik za tisk Zveze čebelarjev Brazilije (Confederacao Brasileira de Apicultura), nam je o brazilskem čebelarstvu povedal naslednje:

Čebelarstvo v pravem pomenu besede je tu staro le nekaj več kot sto let, to je, od kar so ob koncu devetnajstega stoletja emigranti prinesli v Brazilijo prve evropske čebele. Evropske čebele so se mirno in hitro prilagajale brazilskim naravnim pogojem, še posebno v južnih in jugovzhodnih

državah, kjer so imeli evropski emigranti zelo močan vpliv. Leta 1956 so poskusi z afriško čebelo (*Apis mellifera adansonii*) v državi Sao Paulo slučajno povzročili rojenje afriške čebele. V nekaj letih se je le-ta razmnožila, napadala čebelnjake, povzročala različne nesreče, v katere so bile zapletene živali in ljudje, in povzročila zmedo skoraj v vseh čebelarstvih, ki so tedaj obstajala. Afriška čebela je že od začetka dokazovala, da je agresivnejša in marljivejša delavka (nektar začne nabirati že ob zori in tudi preneha kasneje), zato tudi več nabere, bolj je nagnjena k rojenju in ropanju, ima matico, ki zalega več jajčec, in trote, ki kažejo pri parjenju z nesprašeno matico večjo spretnost. Vse te izjemne lastnosti afriške čebele so prisilile brazilске čebelarje in kmete, da so se prilagodili novim razmeram. Tako se je z velikimi naporji v zadnjih triinidesetih letih in z dolgotrajnim procesom prilagajanja (s tehničnim in znanstvenim, z drugačnim načinom dela,

drugačno opremo in organizacijo) v Braziliji razvila nova tehnika čebelarjenja.

NOVE TEHNIKE

Čebelarji z vsega sveta ponavadi mislijo, da so oprema in materiali, ki jih je razvilo brazilsko čebelarstvo, nenavadni, vendar pa so pri delu z afrikanizirano čebelo nujno potrebni. Eden izmed teh predmetov je brazilski kadilnik, ki je v primerjavi z običajnimi, ki jih uporabljajo drugod po svetu, nenavadno velik. Prav tako so posebnost čebelarstva oblačila – npr. blago je debelejšje, klobuk odpornejši in tudi rokavice so iz močnejšega materiala. Posebno poglavje v brazilskem čebelarstvu je tudi konstrukcija panjev, ki omogoča različne načine čebelarjenja.

Vse to je pripeljalo do novega načina čebelarjenja, ki so jo sprejeli poklicni in ljubiteljski čebelarji. V zadnjih šestih letih se je brazilsko čebelarstvo razvijalo hitreje s pomočjo tako imenovane »sladke eksplozije«, imena, ki si ga je v naslovu prvega izvida izmislila revija »Apicultura e Polinização«, do takrat znana pod imenom »Apicultura no Brasil«, katere izdajatelj je zveza brazilskih čebelarjev.

Leta 1983 je bilo v Braziliji okoli 50 čebelarskih organizacij, razmeščenih po vsej deželi, večinoma pod streho CBA (zveza brazilskih čebelarjev). Danes je tu več kot 150 osnovnih območnih organizacij, šest državnih zvez, 12 kooperantskih organizacij in pa seveda CBA.

USPEŠNOST ČEBELARSTVA V AVSTRALIJI

ZDRAVKO BRIŠKI IN ŽELJKO KOVAČIČ

Avstralski čebelarji ustvarjajo precejšen dohodek na treh področjih: z opravljanjem, pridelavo medu ter vzrejo matic.

V prvotnem avstralskem svetu živali ni bilo Apis mellifere. Pri opravljanju rastlin so sodelovale druge žuželke, ker pa teh ni bilo dovolj, so rastline izločale velike količine nektarja, da bi jih pritegnile. Nektar lahko v cvetu vidimo s prostim očesom. Če potresemo razcvetelo vejico nekaterih avstralskih rastlin, bo dlan polna sladkih kapljic. Prve medonosne čebele (italijanska in kavkaška) so prispele na to celino pred ne-

MOŽNOSTI PRIDELAVE

Čebelarske možnosti Brazilije, dežele z 8,511.965 kvadratnimi kilometri, so ocenili na več kot 150.000 ton medu letno.

Poklicni čebelarji imajo običajno več kot 2.000 panjev in povprečno pridelajo letno od 100 do 120 kg medu na panj, saj so pretežno prevažalci in točijo trikrat na leto. Glavne medovite rastline so evkaliptus, pomarančnice in divje rože.

RAZISKOVALNA DEJAVNOST IN BOLEZNI

Brazilija ima več raziskovalnih postaj, ki se ukvarjajo s čebelarstvom. Najvažnejše so nameščene v državah Sao Paulo, Santa Catarina, Minas Gerais, Rio Grande do Sul, v zadnjem času pa tudi v državi Bahia v severovzhodni Braziliji. Prav tako imajo središča, v katerih raziskujejo domačo čebelo (brez žela), vrste *melipona* in *trigona*.

Študije in raziskave čebeljih bolezni opravljajo po vsej Braziliji. Oddelek za genetsko medicinske fakultete v Ribeirão Preto/Sao Paulo je objavil elaborate različnih raziskav o varoozi ter študije različnih tipov pršičavosti čebel in ostalih bolezni.

Kljub prazninam v statistiki, pa podatki, ki jih je posredovala CBA, kažejo:

	1974	1987
Pridelava medu (v t)	4.120	30.500
Število panjev	375.000	1.980.000
Število čebelarjev	–	85.000
Št. čebelarskih organiz.	35	151
Št. čeb. kooperacij	–	12

kaj več kot stoletjem. Dolgo potovanje z ladjo so preživele le zdrave in močne čebele. V tem svetu pa jih je dočakalo obilje hrane.

Velike plantaže sadja in zelenjave (jabolka, češnje, marelice, kivi, jagode, lubenice, melone, kumare in drugi predstavniki družine Cucurbitaceae) sploh ne bi dobro obrodile, če pri opravljanju ne bi sodelovalo veliko število čebel. Plačilo za opravljanje predstavlja več kot 70 odstotkov čebelarskega dohodka.

Za pridobivanje avstralskega medu so

Stojišče LR panjev na evkaliptusovi paši

najvažnejši gozdovi evkaliptusa (70 odstotkov). Obdobje medenja traja na jugu devet mesecev, na severu – bliže ekvatorju – pa 12 mesecev. Donos medu je resnično enkratno. Ljubiteljski čebelarji, ki imajo na dvoriščih v predmestju Sydneya po nekaj panjev, iztočijo povprečno po 60 kg medu na družino.

V Avstraliji je veliko število poklicnih čebelarjev. Imajo od nekaj sto do 2.000 panjev. Povprečni letni donos na panj je največji na svetu, saj doseže nekaj sto kilogramov. Skupaj pridelajo v Avstraliji približno 25.000 ton medu na leto. Polovico vsega izvozijo na Japonsko, v Indokino, arabske države, Evropo in ZDA. Največja organizacija za odkup, embaliranje, domače tržišče in izvoz – Capilano – letno pripravi za prodajo 18.000 ton točenega medu, medu na satju in medene kreme. Obrat v Sydneyu, ki nam ga je ljubeznivo razkazal lastnik gospod Don Stone, dnevno napolni z medom tudi do 47.000 steklenih ali plastičnih kozarcev. Po drugi strani pa uvažajo razne vrste medu, ki jih v Avstraliji ni. Trenutno pa je prepovedan uvoz medu iz dežel, v katerih se je pojavila poapnela zalega.

Čebelarji nimajo težav s prodajo medu, saj ga vsak Avstalec porabi približno kilogram na leto. Bolj cenjen in dražji (za približno 20 odstotkov) je med, ki ga kupijo neposredno pri čebelarju.

Prepovedano je imeti panje z nepremičnim satjem. Vsi čebelarji uporabljajo izključno LR panje, kot to predpisuje standard. Imajo naklade s po 10 ali 8 sati, upo-

rabljajo pa tudi polovične naklade. Ker ni nevarnosti mraza, množično uporabljajo naklade, izdelane iz plastike. Lahko jih je vzdrževati, imajo dolgo življenjsko dobo, se ne lomijo in jih ni treba barvati.

Za sedaj Avstralija nima varooze. Matice imajo na svetovnem trgu dobro ceno, saj so kupci lahko prepričani, da z matičnico, v kateri je avstralska matica s čebelami spremljevalkami, ne bodo kupili tudi varooze. Pretežni del lanske vzreje matic so izvozili, predvsem v Kanado, tako da jih je na domačem trgu primanjkovalo. Vzrejevalci matic se delijo v dve skupini: manjši del se ukvarja s selekcijo matic. Take rodovno vzgojene matice osemenujejo le umetno, v panju ugotavljajo njihovo kakovost in jih prodajajo po zelo visokih cenah. Vzrejevalci matic običajno kupijo po nekaj takšnih matic in iz njihovih jajčec vzgojijo na tisoče matic za široko čebelarstvo tržišče. Čebelarjem so na voljo zreli matičniki, naravno ali umetno oplojene matice. Naravno oplojene matice prodajajo po 6 do 9 dolarjev, umetno oplojene pa dosežejo 10, 20 pa tudi 30-krat višjo ceno. Eden najuglednejših vzrejevalcev matic je Keith McIlvride. Njegov čebeljak, ki nam ga je lastnik z veseljem pokazal, stoji na 3 hektarih 90 km iz Sydneya. Pri vzreji matic dela skupaj z ženo in sinom. Kot rednike uporablja 50 družin. Ličinke, stare 12 do 18 ur, presadi v suhe plastične matičnike in jih vstavlja v panje, ki imajo po dve LR nakladi. Dan prej oddvoji gornjo naklado s pregradno desko. Matičnike pusti v zgornji nakladi, da jih čebele pokrijejo, potem pa

Panji v Avstraliji so izdelani po standardu, ki je predpisan

jih premesti v inkubator, tako da lahko panj uporabi za vzrejo novih matičnikov. Dan preden se ličinke izležejo, prestavi matičnike v plodišče. Uspešno se oplodi okoli 85 odstotkov matic. Matice oplojuje tudi umetno. Umetno oplojene matice prodaja po 100 dolarjev, če pa gre za matico, katere kakovost je preverjena, cena naraste na 250 dolarjev.

Na srednji šoli za poljedelstvo v Hawkesburyju pri Sydneyju je oddelek za čebelarstvo. Čebelnjak ima dva dela. Prevozni čebelnjak potuje s paše na pašo in med točijo vseh 12 mesecev v letu. Naklade s pokritim satjem prepeljejo s paše v šolo, kjer imajo glavni obrat za točenje medu. Drugi čebelnjak je na stalnem mestu ob šoli. Tu opravljajo izbiro in vzrejo matic. Čebele selekcionirajo glede na marljivost pri nabiranju nektarja, mirnost, nagnjenost k rojenju in ropu ter glede na sposobnost matice pri zaleganju jajčec. Za vsako matico vodijo dnevnik za nekaj generacij nazaj ter

najboljše prodajo na dražbi. Eni takih dražb smo prisostvovali tudi mi. Razprodajali so 45 matic z začetno ceno 50 dolarjev. Cene, ki so jih matice na dražbi dosegle, pa so se gibale od 60 do 350 dolarjev, povprečno torej 130 dolarjev. Udeleženci dražbe so imeli pred dražbo možnost, da si ogledajo panje z maticami. Preverjali so zaleženost okvirjev. Namenoma so vznemirjali čebele, tako da so udarjali po panju, stresali cel sat na golo roko, narahlo pritiskali dlani na sat, poln čebel, vendar čebele niso nikogar niti poskušale pičiti.

Ob šolskem čebelnjaku je zanimivo urejen napajalnik za čebele. To je okrogel bazen, vzdan v zemljo, premera 3 metre in globine en meter. Občasno ga napajajo s svežo vodo. V okras bazena so beli lokvanji, med njimi pa je gosto vodno rastlinje, kamor zletajo čebele in pijejo vodo.

**Prevedla: Polona Kosta
Pčela 4/89**

ZČDS je pripravila film o VZREJI MATIC IN RAZMNOŽEVANJU ČEBELJIH DRUŽIN. Kaseto je možno naročiti pri ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana. Pri naročilu je potrebno navesti, ali naj bo besedilo v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Film je dolg približno 22 minut, cena pa je trenutno 650.000 din. Kasete lahko naročite za videorekorderje vseh sistemov, vendar je cena za sistem beta, video 2000 in video 8 nekoliko višja.

Strokovna služba ZČDS

JOSIP KORBAR – CVET Z DREVESA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA prof. PAVEL ZALETEL

Letos mineva 165 let od rojstva in 90 let od smrti Josipa Korbarja, moža, ki sodi med tiste številne Slovence, ki so veliko svojega časa in premoženja žrtvovali za gospodarski in nacionalni napredek svojega naroda, a so s smrtjo skoraj popolnoma izginili z našega zgodovinskega odra. Ostali so le sledovi njegovega neumornega dela. V njih bo ostal prisoten na vzhodnem obrobju Ljubljane še dolgo po tem, ko bo njegovo ime že popolnoma pozabljeno.

Josip Korbar se je rodil 11. 3. 1824. leta. Zaradi revščine v družini je že s šestim letom odšel služiti za pastirja. Tako se je začel ukvarjati z živino že v rani mladosti. V začetku zradi prisile, pozneje pa zaradi ljubezni do nje. Kot je sam rad poudarjal, je imel srečo, da je vedno služil le dobrim gospodarjem, ki so ga sprejeli skoraj kot za svojega. Pasel je ovce. Pozneje govedo. Bil je izredno nadarjen, obenem pa je imel neverjetno dober spomin. Kar je nekajkrat slišal ali videl, si je zapomnil za celo življenje. Zaradi svoje radovednosti in ukaželnosti je vedno opazoval, kako so zdravili ali drugače pomagali živini, zato si je kaj hitro osvojil potrebno znanje za pomoč živini. Že pri petnajstih letih so ga klicali na pomoč bolni in ponesrečeni živini, in to ne samo kmetje iz vasi, v kateri je služil, pač pa tudi iz sosednjih vasi. Gospodarji so bili ponosni na svojega »posla«, ki je s svojim delom širil ugled tudi njim.

S šestim letom je začel tudi svojo čebelarско kariero. Čeprav je bil večkrat videti, kot da ima ošpice, mu ljubezen do čebel ni usahnila. Toda svojih čebel ni imel. Vse družine, ki jih je dobil v dar ali jih je kot pobegle roje ujel, je takoj prodal. Izkupiček zanje pa je z drugim denarjem hranil pri gospodarju. Ko se je denarja nabralo za zlatnik, ga je shranil v svoj vedno odklenjeni in zdavnaj odsluženi leseni kovček z dvojnimi dnom. V denarju je videl možnost za uresničitev svojega življenjskega cilja.

Čeprav je bil hlapec in še mlad povrhu, so ga kmečki gospodarji pri pogovorih o ži-

Josip Korbar 1824–1899

vinoreji in poljedelstvu radi sprejemali v svoje vrste. S svojimi predlogi in nasveti je bil skromen in nevsiljiv, zato je bil vedno in povsod dobrodošel. Ko se mu je ponudila priložnost, da prevzame mesto oskrbnika na manjšem graščinskem posestvu, jo je z veseljem sprejel. Čeprav je bil nepismen, je službo opravljal vestno in uspešno. Znal pa je na pamet, kot računalnik, računati vse štiri računske operacije. Številke in števila je znal tudi brati in zapisovati. Po šestih letih oskrbniškega službovanja je prevzel mesto kletarja. To delo je opravljal tri leta, ko mu je prijatelj sporočil, da v Šiški nad Ljubljano nekdo prodaja zemljiško posest, ki leži v Sp. Hrušici pri Ljubljani. Kupil je posestvo in zanj dal vse svoje prihranke ter še predujem na zaluzek naslednjega leta. Ko mu je služba potekla, se je preselil v Sp. Hrušico in se poročil s kuharico. Menda je rekel svoji ženi na poročnem slavlju: »Do sedaj sem delal za druge in s

tem tudi zase. Sedaj pa bom delal za naju in s tem tudi za druge!»

Posestvo je bilo v zelo slabem stanju. Zgradbe so razpadale. Zemljišča so bila slabo ali celo neobdelana. Korbar pa je bil brez vsakega denarja. Začel je kupovati mršave vole, jih spital in po železnici pošiljal celo na Dunaj in v Trst. Denar za prve si je moral sposoditi. Bil je med prvimi, ki so spoznali, da jim lahko koristi tudi novo speljana železnica. Dobro znanje nemščine in za silo italijanščine ter madžarščine mu je pri trgovanju še kako prav prišlo.

Zaprli je dvojni kozolec in v njem uredil začasni hlev. Stari hlev je podrl in na njegovem mestu sezidal velikega in sodobnega. Ko je bil hlev dograjen, ga je napolnil z govejo živino. Mlekarič ni imel, pač pa le klavno živino. Za hlevi so prišla na vrsto gospodarska poslopja. Stanovanjska hiša je bila ves ta čas v zelo slabem stanju. Za silo je obnovil le streho. Šele ko je bilo vse pozidano in dograjeno, je zgradil tudi stanovanjsko hišo. Z dograditvijo hiše je prenehal s trgovanjem živine. Tovrstna trgovina je namreč propadala. Tedaj je odprl gostilno. Za pijačo je skrbel sam, za kuhinjo pa žena. Kaj hitro je postala gostilna znana tudi Ljubljancem. Med tednom je bilo pred gostilno privezanih še in še konj, ki so vlekli težke voze, ob nedeljah in praznikih pa takih, ki so vozili zapravljenke, koleslje pa tudi kočije. Posel z gostilno je cvetel. Že pred leti pridobljeno znanje o kletarstvu in kuhi se je obrestovalo. Vse, česar se je Josip lotil, mu je uspelo. Bil pa je tudi zelo marljiv. Zjutraj je vedno vstal prvi in zvečer odšel zadnji k počitku. Če ni bilo vse urejeno in na svojem mestu, je bilo hudo. Toda na nikogar ni nikoli kričal. »Grešniku« je le povedal, da bi to in to moralo biti narejeno tako in tako. To je zaleglo več kot vsako vpitje. Vsakega je za vsako napako opomnil le dvakrat. Tretjič je moral od hiše. Za hlapce in dekletke je bilo pri hiši veliko dela. Toda plačeval jih je tako dobro kot nihče drug.

Kadar je bil utrujen ali zaskrbljen ali kadar je kaj načrtoval, je posedel uro pa tudi dve pred čebelnjakom. Trdil je, da je marsikateri problem rešil prav pred čebelnjakom. Prve čebelje družine si je priskrbel že prvo leto svojega bivanja v Hrušici. Že pred letom in pol, ko je kupoval posestvo, je pri ogledu gozda, ki je spadal k hiši, opazil v

nekaterih drevesnih duplih »divje čebele«. Izrezal je satje dvema družinama in ju postavil v kranjič. Da bi mu čebele ne ušle nazaj v gozd (ki je bil preblizu hiše), je kranjiča prenesel prek Golovca k prijatelju Mateju Žitniku (?). Še isto jesen jih je prinesel domov. Ko so se mu družine namnožile, je dal zanje izdelati čebelnjak za 30 kranjičev. Kaj kmalu je bil premajhen. Dal si je narediti večjega. Toda tudi ta je bil kmalu pretesen. Leta 1878 je postavil čebelnjak za 120 kranjičev. To je bil eden največjih, če ne celo največji čebelnjak v tem času v vzhodnem predelu Ljubljane. Čebele je vozil na ajdovo pašo na Sorško polje, na hovejo pa pod Krim. V začetku jih je prevažal sam. Nato je organiziral skupni prevoz čebel vseh čebelarjev zahodnega območja občine. Tako je marsikatero noč odpeljalo izpred Korbarjeve gostilne deset pa tudi več voz čebel. Vosek je prodajal ljubljanskim svečarjem, med pa v Ljubljano, Celovec, na Dunaj in v Trst.

Uredil si je tudi velik sadovnjak. Pretežni del sadja je posušil. Posebnost njegove gostilne je bila tudi ta, da so bile v »ekstra cimru« na mizah vedno skleda s suhim sadjem (krhlji, suhe hruške). V spomladanskem času se je v njegovem sadovnjaku marsikdo naučil cepljenja sadnega drevja.

Pomagal je povsod in vsakomur. Velikokrat so ga klicali zaradi obolelih živali. Toda v vsak hlev je prišel zaradi enake ali podobne nezgode samo dvakrat. Vsakemu je dejal: »Dobro glej! Tretjič boš moral opraviti to delo sam!«. Denar je posojal za nizke obresti. Ni pa pri njem dobil posojila nihče, ki je popival v njegovi ali drugi gostilni. Trdil je, da nihče, ki išče utehe v pijači, ne more v življenju doseči ničesar. Najraje je posojal mladim, zavzetim gospodarjem. Ljudje so ga zelo spoštovali. Zaradi spoštovanja, poštenja, marljivosti in uspešnosti pri delu so ga kmalu izvolili za svojega župana. Kot župan si je zadal nalogo, da bo v Hrušici zgradil šolo, da bo za zahodnemu delu občine priboril faro in da bo občina dobila svojo pošto.

Prvo in zadnje se mu je posrečilo, drugo pa ne. Šele leta 1962 (63 let po Korbarjevi smrti) je kraj dobil faro s sedežem, v Štepanji vsi in ne v Hrušici. Da bi Hrušica dobila faro in s tem cerkev, se veliko pozneje ni posrečilo niti šempetrskemu županu Janku Petriču. Nasprotja so bila v

Hrušici prevelika. Pri reorganizaciji poštne službe je uspel kraju pridobiti pošto. Dvakrat na teden se je odpeljal z vozom v Zaglog po morebitno pošto, ki jo je potem dostavil njegov hlapec. »Pisarniška dela« mu je vodila hči Marija, ki je končala ljubljanske šole. Pošta je bila v hiši še po prvi svetovni vojni, ko jo je vodil njegov sin Franc.

Čeprav je bil sam nepismen, je poslal vse svoje otroke v šole. Bolelo ga je, da so bile vse šole, kolikor jih je sploh bilo, nemške. Celo začetne – osnovne. Začel je z akcijo za graditev osnovne šole. Sam je daroval zemljišče oziroma je dal svoje v zameno za tisto, na katerem stoji šola. Zemljiški posestniki Bizovika, obeh Hrušic, Fužin in Štepanje vasi pa so darovali po eno ali dve smreki. Brezplačno so opravili tudi prevoze peska, apna, kamenja in drugega. Vaščani teh vasi so brezplačno opravili tudi vsa težaška dela. Slavnostna otvoritev šole je bila jeseni 1884, ko se je v njej začel tudi pouk. Šola je bila enorazredna. Šele 17 let pozneje so jo razširili. Korbar je dal na svoje stroške šoli zgraditi čebelnjak. Prvi učitelj Franc Klinar (?) je sprejel v oskrbo pet čebeljih družin v kranjičih, ki pa so ostale Korbarjeva last. Učitelj oziroma nadučitelj je prosto razpolagal z medom in čebeljimi družinami, ki so se namnožile z rojenjem. Zato pa je moral učence poučevati čebelarstva. Korbar sam pa je učil učence sadjarstva v svojem sadovnjaku. Čebele so ostale pri šoli skoraj do druge svetovne vojne. Zadnji nadučitelj pa je imel svoje čebele.

Dve leti po otvoritvi šole je Josipu zbolela žena. V začetku je bolezen še nekako prenašala. Toda iz leta v leto je bilo slabše. Ko je nekega večera vsa obnemogla sedela s svojim možem na gostilniškem vrtu, so na Osredku peli hruševski fantje. Poslušala jih je vsa zamaknjena. Možu je zaupala, da bi bila presrečna, če bi tudi njej vsaj enkrat v življenju fantje zapeli podoknico, ker tega pač ni doživela. To je slučajno slišal tudi učitelj Klinar in to sporočil fantom. Korbarja sta na to že pozabila, ko se je na

predvečer Korbaričinega godu (Marija Rožnovenska – 7. oktober) zaslislalo pod spalničnim oknom petje. Pevce je vodil učitelj Klinar. Korbarica je bila presrečna, Korbar pa je že pred koncem prve pesmi stal pri fantih, da mu ne bi ušli. Po končanem petju je pevce povabil v hišo. Pogostil jih je z vsem, kar sta premogla kuhinja in klet. Od tega dne dalje so fantje peli Korbarici podoknico vsako leto na predvečer njenega godu, in to do njene smrti. Umrla je pozimi leta 1896. Tega leta pevec ni bil več k hiši. Korbarja je ženina smrt zelo prizadela. Preveč sta bila navezana eden na drugega. Preveč jo je ljubil. Začel je hirati. Umrli je tri leta po ženini smrti, spomladi leta 1899. Ubila ga je žalost. Pokopan je na pokopališču v Štepanji vasi. Z oporoko je zavezal sina Franceta, da je razprodal vseh 107 naseljenih kranjičev. Sinu je ostalo le 11 dunajčanov. Vsakdo je lahko kupil kvečjemu dva kranjiča. Kupec je moral imeti hišo, v hlevu vsaj kozo in ni smel biti gruntar niti polgruntar. Josip je bil prepričan, da rejcu čebel lahko škodujejo gospodar in sosedje, če nima svojega zemljišča. Tisti človek, ki nima ljubezni do drugih živali, zagotovo tudi ne bo imel ljubezni do čebel. Cena kranjiča s čebelami vred pa je bila cena dveh kilogramov medu. Tako je s prodajo po svoji smrti dosegel, da so mnogi v občini začeli na novo čebelariti.

Josip Korbar je res veliko storil za svojo občino. Čas pa je šel tudi po njegovi smrti neizprosno naprej. Ko je hriševska šola praznovala 90 let svojega obstoja, so govorniki še poudarjali njen pomen za celotni zahodni del občine in zasluge Josipa Korbarja. Ob 100-letnici je bilo izgovorjenih mnogo lepih političnih besed, o sami šoli bore malo, Korbarja pa ni nihče niti omenil. Morda bi zaradi vsega svojega dela le zaslužil vsaj malo pozornosti, če si že ni zaslužil skromne spominske plošče.

Danes na Korbarjevini doraščajo že Josipovi prapravniki. Čebel pri hiši ni več. Tudi pri najmaljših pa je zakoreninjena ljubezen do zemlje in živine.

Naročnina za SLOVENSKEGA ČEBELARJA ZA LETO 1990
(ZA NEČLANE), plačana v novembru 1989, znaša 800.000 din.

BOHINJSKI MUHARJI

MISO SERAJNIK

Človek in čebela sta že dolgo tesno povezana, zato ni čudno, da so v zvezi s čebelo nastale razne vraže in reki. Tako je pri nas ohranjena vraža, da se duša umrlega naseli v čebeli, medtem ko se na primer pri Indonezijcih naseli oziroma preobrazi v metulja. Zelo priročen je tudi rek za lenuhe: »Po marni č'beli se vižaj. Če se čebelji roj nikakor noče uvesti na vejo, je treba tolči po kosi ali pa mora ženska, ki je najbližja roju, počepniti in tedaj se bo usedel tudi roj. Če želi čebelar zvedeti, koliko rojev bo imel naslednje leto, mora na sveti večer poslušati šumenje čebel v panju. Kolikokrat bodo čebele zašumele, toliko bo tudi rojev.«

Kranjičarji

Čebelarji v Bohinju so podobno kot drugje na Kranjskem čebelarili v kranjičih ali »dilarcah«. To so bili iz desk zbiti zaboji, široki 28 cm, visoki 12 cm, dolgi pa 65 cm. S prislovično bohinjsko trmo in oklepanjem starega in preizkušenega se je ta način čebelarjenja sicer v manjšem obsegu ohranil do današnjih dni, medtem ko so kranjiči po Sloveniji v glavnem že izginili. A v Bohinju so se našli tudi posamezniki, ki so skušali izboljšati tehnologijo čebelarjenja. Tako je župnik iz bohinjske Srednje vasi LUKA PORENTA (1823–1882) preizkušal in spremenil Dzierzonov podolžni panj – kranjič. Za tedanji čas je bila sprememba tako korenita, da ga je Kanjska kmetijska družba priznala za najprimernejšo obliko panja. Porentovo čebelarstvo je bilo celo za sedanje razmere obsežno, saj je čebelaril v 100 do 300 panjih. Glede na podnebne razmere v Bohinju in iz stoletja v stoletje ponavljajoča se poročila o bolj ali manj slabem donosu medu v severozahodni Sloveniji oziroma tedanji Kanjski (Slovenski čebelar) lahko sklepamo, da je Porenta čebelaril predvsem za prodajo čebel. Kasneje je čebelarjenju na roje pridružil še vzrejo in prodajo matic. Vzporedno s donosnejšim čebelarjenjem je namreč rasla tudi potreba po kakovostnejših maticah. Tako so se pojavili prvi vzrejevalci matic: MATIJA RAVNIK – Urbanic, JERNEJ MALEJ – Malejev z Broda in MATEVŽ BEVC iz Bohinjske Bistrice.

Trgovina je cvetela, saj so matice iz Bohinja zaslovene po svoji kakovosti. Žal so leta 1906 M. Bevca javno proglasili za nepoštenega trgovca s čebelami, ga dali na črno listo in črtali iz inseratov nemških čebelarških listov.

Trgovina z roji in maticami je cvetela od maja do začetka julija, nato pa je sledila »basnga«. Na lojtnike so naložili kranjiče ter peljali čebele na pašo, največkrat na Polico pri Kranju. Po končani in običajno obilni ajdovi paši, tedaj je ajda še medila, je bil v Kranju od 1. do 4. avgusta vsakoletni čebelarški sejem. Kupci so bili predvsem medičarji in voskarji, ki so jim čebelarji prodajali predvsem »starce«, tj. kranjiče s staro matico. Čebele so zažveplali, nato pa izplenili med in vosek. Kupci so le izjemoma vračali prazne kranjiče. Tako so čebelarji zazimovali le nujno potrebno število čebelijih družin z mlado rodovitno matico na novem, toda že zaleženem satju. Takšen način čebelarjenja je v tedanjem času preprečeval širjenje bolezni čebel. Konec 19. stol. je sejem prišel na slab glas in nato počasi zamrl.

Leta 1883 je bilo na Jesenicah ustanovljeno ČEBELARSKO IN SADJARSKO DRUŠTVO ZA KRANJSKO, za prvega predsednika pa je bil izvoljen J. Modic. To društvo naj bi imelo podružnico tudi v Bohinju, ali drugače rečeno, menda so bili člani tega društva tudi nekateri Bohinjci.

Učitelj in učenec

V letih 1890–1908 je v Bohinjski Bistrici služboval učitelj in upravitelj MARTIN HUMEK. Kot razgledan človek, prosvetitelj, sadjar in čebelar je vedno poudarjal, da brez čebel ni sadnega in drugega donosa. Med Bohinjci je propagiral tako sadjarstvo kot čebelarstvo. Med učenci je bil tudi mladi JANEZ STRGAR – Šprahov iz Bitenj. Leta 1896 je Humek podaril Janu kranjič, drugega pa si je kupil sam za 2 goldinarja. Še isto leto je imel Jan že 6 kranjičev. Ker pa so bile družine zaradi slabe paše in ropanja slabotne, so mu spomladi vse propadle.

Za Jana je bila to življenjska izkušnja, da slabiči nimajo kaj iskati v čebelnjaku. Tega načela se je nato držal vse življenje. Leta

1897 je začel znova. Pri Košbarju v Podbrdu je kupil dva močna plemenjaka. Zaradi ugodnega razvoja je imel čez dve leti že poln voz kranjičev. Ni še dopolnil 20 let, ko je že uspešno prodajal čebele in matice. Njegova življenjska pot od vajenca do mojstra in strokovnjaka je bila izredno kratka. Z žilavostjo in znanjem je prekosil mnoge tedaj sloveče vzrejevalce matic in čebel.

Strgar in društvo

Kdo je bil Jan Strgar? Rodil se je 8. maja 1881 na Lomah pri Nemškem rovtu nad Bohinjsko Bistrico, vendar so se kasneje starši preselili v Bitnje št. 7. Bitnje so majhna vasica, prislunjena ob begove Šavnice in Babne gore. Po Strgarjevi zaslugi so zaslovene po vsem svetu.

Cepprav je Strgar sprva nameraval oblikovati trgovino s čebelami in maticami zgolj s svojim delom, mu to ni uspelo. Povpraševanje je bilo večje od ponudbe. Najprej je našel pomočnika v svojem bratu ANTONU – TONEJU (1875–1960), ki se je tako vnel za čebelarstvo, da se je še pri 81. letih vrtel in smukal okoli čebel. Tudi bratovo sodelovanje kmalu ni več zadoščalo, zato je Jan iskal druge poti. Nujno je potreboval sodelavce – čebelarje in teh je bilo v Bohinju dovolj. Izoblikovali so se v strokovno podkovane čebelarje, ki so vzrejali kakovostne čebele in matice. Na Strgarjevo pobudo so leta 1901 v ljudski šoli v Bohinjski Bistrici ustanovili ČEBELARSKO DRUŠTVO BOHINJSKA BISTRICA.

Izvolili so tudi odbor, ki so ga sestavljali: predsednik: JAN STRGAR – Šprahov (Bitnje),

tajnik: MATIJA RAVNIK – Urbanic (Brod),

odborniki:

FRANC CERKOVNIK – Jurjev (Kamne),

FRANC ROZMAN – Rodarjev (Boh. Bistrica),

VALENTIN DOBRAVEC (Boh. Bistrica).

Društvo je nastalo bolj zaradi potreb J. Strgarja kot samih čebelarjev. Vsekakor čin pa je njegov nastanek pomenil napredok čebelarstva v Bohinju. Vso dejavnost, srečanja in prodajo čebel ter matic je vodil predsednik društva. Posebno je zacvetela prodaja čebel po smrti znanega čebelarja Mihaela Ambrožiča (5. 7. 1904) iz Kranjske Gore, ki je bil znani vzrejevalec matic in istočasno močna konkurenca Strgarju.

V društvo je bila včlanjena večina čebelarjev iz obeh dolin, kakor tudi s Koprivnika in Gorjuš. Na Gorjušah je deloval znani vzrejevalec matic RUDOLF ZUPAN – Načestov. Ni bil toliko znan po količini, kakor po izredni kakovosti matic. Kot najčistejše so Slovele kranjske sivke. Ta sloves so gorjuške čebele ohranile do današnjih dni in čebelarji v dolini radi osvežijo kri svojih čebel prav z gorjuškimi. Zupan je začel čebelariti okoli leta 1906 in je gojil čebele vse do svoje smrti leta 1966. Čebelaril je v kranjičih. Poleti je z Gorjuš nosil kranjiče na smrekovo pašo na Gorjuško planino in Javornik, avgusta pa na ajdovo pašo v Rib-

no pri Bledu. Na pot je odhajal že ob treh zjutraj in nosil na krošnji štiri kranjčice, medtem ko so otroci nosili po dva. Ob 6. uri zjutraj, preden so čebele začele izletavati, so bili že na cilju. Kako rad je imel čebele, se vidi že v tem, da je matico imenoval »matrn'ca«, češ da je reva, ko mora zaleči toliko jajčec. Čeprav je bil po poklicu sekač, je s čebelami ravnal sila mehko in nežno. Otroci so radi zahajali k njemu, saj so vedno dobili deviško, še nezaleženo sate, napolnjeno z medom.

Trgovina cveti

Po letu 1900 so se tudi v Bohinju pojavljali različni panji, različnih dimenzij in lastnosti. To so bili eksportovci, dunajčani, nemški in AŽ panji pa tudi »bohinjski« z ožjim plodiščem in nižjim mediščem kakor AŽ panj. Zaradi lastnih potreb in potreb bohinjskih čebelarjev je Strgar zaposlil mizarja, ki je izdeloval satnike, kranjčice, plemenilčke in tudi panje. Jan je vedno dajal prednost kranjčcem, ker so dajali močne roje, primerni pa so bili tako za skladanje v čebelnjaku kot za prevoz. Prav on je tudi tipiziral velikost te vrste panjev: širina 30 cm, višina 16 cm in dolžina 70 cm. Pri svojem delu je bil Strgar sila natančen. Skrbno vodena evidenca je segala v leto 1900, vendar vemo danes o njej bolj malo. Strog nadzor je imel tako nad kakovostjo čebel kakor matic. Spoznal je, da je konkurenca izredna in da se obdržijo le najboljše. Začetek njegove trgovine s tujino sega v leto 1903. V reviji Leipziger Bienen Zeitung ter Wiener Bienenvater je dal prvi oglas o prodaji kranjčcev. Povpraševanje, ki je tej objavi sledilo, je preseglo vsa pričakovanja in tudi možnosti. Ker tedaj v Bohinju še ni bilo železnice, je bilo potrebno kranjčice prevažati do Lesc. Ponavadi sta z bratom Tonejem vsak tretji dan prepeljala okoli 40 kranjčcev. Ker mu je kmalu zmanjkalo lastnih razpoložljivih kranjčcev, je prodajal tudi panje članov društva. Neizprosno pa je bil glede kakovosti. Čebele so morale biti sivke, matice pa kostanjevo obarvane.

Leta 1908 je bil v Wiener Neustadtu 53. shod avstroogrskih in nemških čebelarskih učiteljev s spremljajočo čebelarsko razstavo. Za razstavljene eksponate je bil Jan Strgar nagrajen z veliko srebrno ogrsko državno medaljo, srebrno medaljo če-

belarske zveze in častnim darilom, medtem ko je brat Anton za svoje eksponate prejel srebrno medaljo badenskega deželnega čebelarskega društva in srebrno medaljo z diplomom nemške čebelarske zveze. To je bil za bohinjske čebelarje nedvomno velik uspeh. Do leta 1912 je Jan prejel že 53 odlikovanj, do konca življenja pa čez 200.

Strgarjeva trgovina s čebelami se je močno razmahnila po letu 1909. Čebelarjenje je bilo za bohinjskega kmeta – čebelarja ekonomsko zelo zanimivo. S tem dodatnim dohodkom si je izboljševal svoje skromno življenje. Ni čudno, da se je mnogo Bohincev oprijelo čebelarjenja. Dobra matica je bila tedaj vredna 8, nekoliko slabša pa 6 goldinarjev (za 5 goldinarjev si dobil moške, za 4,5 pa ženske čevlje. Leta 1986 je bila matica po 1500 dinarjev, medtem ko so bili čevlji okrog 20.000 din). Ti primerjalni podatki nam jasno kažejo ekonomsko upravičenost čebelarjenja.

Leta 1911 so čebele iz Bohinja dospele celo v Indijo, Avstrijo in na Japonsko. Pomembno je, da so čebele prišle na cilj zdrave in živahne, čeprav je potovanje trajalo tudi do 9 tednov. Tako so tedaj dosegli svetovni rekord v pošiljanju čebel na velike razdalje. Poleg omenjenih držav so bohinjske čebele pripotovalle tudi na Kavkaz, v Sibirijo in celo do daljnega Vladivostoka.

1. svetovna vojna

Za dobro prodajo čebel je bilo treba morbitne kupce seznaniti s ponudbo. Strgar se je dobro zavedal učinkovitosti reklame in mu zanj ni bilo žal potrošiti denarja. Natisnjene so bile propagandne brošure, kjer so bili na 32 straneh podani temeljni podatki o provenienci »kranjske alpske čebele«, kot jih je Strgar imenoval. V nadaljevanju je opisal temeljne napotke o opraviilih, donosih in lastnostih čebel, v zaključku pa je objavil kopije pisem hvaležnih kupcev. Brošuro so izdali v nemškem, angleškem, švedskem in ruskem jeziku. Pri tem je imel največ težav z rusko izdajo. Najprej je iskal prevajalca za ruski jezik in tega mu je končno preskrbel neki goriški rojak. Potem se je zapletlo s tiskarno, ker ni imela ruskih črk. Povezal se je z urednikom ruskega čebelarskega lista »Pčelovodstvo«. Urednik Krasnoperov mu ni poiskal samo tiskarja,

ki mu je natisnil 10.000 izvodov, temveč mu je preskrbel tudi ustrezne platnice in nato del produkcije sam razposlal zainteresiranim ruskim čebelarjem. Preostale brošure je poslal Strgarju v Bohinjsko Bistrico in to kar v več zabojih. Medtem pa je že izbruhnila 1. svetovna vojna. Avstrijska oblast je začutila »nevarno rusko propagandno gradivo«. »Rusofil« Strgar je bil klican na policijo, kjer je moral pojasniti tako pošiljko kakor vsebino. Začasno je bila pošiljka shranjena pri Mohorjevi družbi v Celovcu in predana Strgarju šele malo pred koncem vojne. Stara mati Avstrija je tedaj že razpadala, da bi na njenih razvalinah nastale nove države. Strgar brošur ni več potreboval. Kako je bilo z bohinjim čebelarstvom med 1. svet. vojno? Na kratko rečeno – zastoj. Marsikateri bohinjski čebelar se je boril za cesarja. Med njimi tudi Strgar.

Zaradi prirojene naglušnosti je sprva delal v vojaški pisarni. Ker je moral pogosto na pošto, je tam spoznal Rozo Ledinek, ki je nato po upokojitvi prišla k njemu v Bohinj. Znala je osem tujih jezikov in mu je bila v veliko pomoč pri vzdrževanju stikov s tujino.

V času od 1917–1918 je bil Strgar čebelarski učitelj za vojne invalide na mari-borski sadjarsko-vinogradniški šoli. Po končani vojni se je vrnil k svojim čebelam, za katere je med vojno skrbel brat Tonej. Toda Jana in bohinjske čebelarje so čakale razne zapreke. Mnoge države so omejevale uvoz čebel. Strgar je uspel odškrniti marsikatera vrata, ki so se zdela trdno zapahnjena. Kranjska sivka in pošteno poslovanje sta imela le prevelik ugled.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kuhajte z nami

Medeni štruklji

Nekdaj so jih po sejmihi sekali s sekiro. Če ga je s prvim zamahom presekalo po dolgem, je bil štrukelj njegov, če ne, ga je moral plačati, a ni bil njegov.

V kotličku zavremo 3,5 kg ajdovca, ki smo mu dodali nekoliko vode. Mešamo ga toliko časa, da zavre. Če je dovolj kuhan, spoznamo po tem, da medena kapljica, ki jo spustimo v kozarec vode, odda zračni mehurček, ko pade na dno. V posodi zmešamo belo rženo moko in med. Testo gnetemo toliko časa, da se ne prijema več rok in dela mehurčke. Potem pripravimo še kvasec. Naredimo ga iz 1/2 kg medu, 5 dag čistega voska in 10 dag masti. Vse to raztopimo v posodi, in ko se shladi, dodamo še žličko pepelike in žličko jedilne sode. Obe vrsti testa združimo in ju gnetemo toliko časa, da postane gmota svetlorumena, da popokajo mehurčki, ki se delajo v njej, in da se testo prav nič ne prijema rok. Sedaj testo zvaljamo v 1/2 cm debelo ploščo in ga razdelimo po pekačih. Pecivo premažemo z razredčenim rumenjkom. Pečemo ga dobrih 10 min. v srednje vroči peči. Štruklji narastejo kakih 5 cm visoko in lepo porumenijo. Ko se shladijo, jih razrežemo v primerne kose.

Škofjeloški mali kruhek

Prvo mesto med medenim pecivom vsekakor pripada škofjeloškim malim kruhkom. Žal je ta veja narodne umetnosti skoraj že pozabljena. Prodajali so jih ob se-manjih dnevih, pekli pa tudi za domače praznike in godove. Oblikovali so jih z modelčki ali s prosto roko in nožičkom. Če so se okraski slabo prijemali, jih je bilo treba ovlažiti z mrzlo vodo.

Testo naredimo iz 1/2 kg ajdovega medu, ki ga nekoliko segrejemo, nato pa toliko ohladimo, da je tekoč kot olje. Polagoma ga vnetemo v 1 kg bele mehke moke. Lonček od medu poplaknemo z mlačno vodo in raztopimo v njej žličko jedilne sode. Polagoma vnetemo tudi to vodo, testu pa dodamo še naslednje začimbe: žličko cimeta, žličko zmletih nageljnovih žbic in za noževico konico zmletega popra. Gnetemo temeljito, da se vsi dodatki enakomerno porazdelijo in da se testo vleče kakor steklarski kit. Testo mora čez noč počivati, nato ga zvaljamo v za prst debelo ploščo in izrežemo iz njega osnovno obliko kruhka. Mali kruhek se najlepše speče v krušni peči. Že pečenega, a še vročega premažemo s stopljenim maslom ali oljem, ki smo mu dodali za noževico konico cimeta in nageljnovih žbic, da bolje diši.

OBVESTILO O ČLANARINI ZA LETO 1990

Izvršilni odbor ZČDS je 14. oktobra določil višino članarine za leto 1990 v višini 30 zahodnonemških mark (DEM).

Zaradi nepredvidljivega divjanja inflacije smo članarino določili v tuji valuti. Dinarsko protivrednost članarine bomo objavili v vsaki številki Slovenskega čebelarja in bo veljala za tekoči mesec oz. do izida naslednje številke, v kateri bomo spet navedli znesek, ki bo ustrezal tedanji protivrednosti DEM. Drugačnega poslovanja si ob 50-odstotni mesečni rasti cen ne moremo privoščiti, saj nam že enomesečno zadrževanje denarja v čebelarskih društvih zniža vrednost članarine za polovico.

Vodstva čebelarskih društev prosimo, da čimprej zberete članarino in jo do petega v mesecu nakažete (prinesete) ZČDS (št. žiro računa: 50101-678-48636). Od petega v mesecu do naslednjega petega boste zbirali novo, višjo članarino, ki bo objavljena v Slovenskem čebelarju za tekoči mesec. (Primer: decembrska članarina bo objavljena v 12. številki Slovenskega čebelarja in bo veljala od 5. decembra do 5. januarja, v 1. št. SČ pa članarina od 6. januarja do 5. februarja, ...). Mnoga društva članarine ne bodo zbrala v enem mesecu, zato nam bodo do petega v mesecu nakazala do tedaj pobrano članarino, tisto, ki jo bodo zbrali po petem, pa morate obračunati po novi, višji ceni, ki bo objavljena v vsaki naslednji številki Slovenskega čebelarja.

Zavedamo se, da bo tudi za vas več dela kot z dosedanjim zbiranjem članarine, vendar drugače, žal, ne gre.

ČLANARINA ZČDS V NOVEMBRU 1989 ZA NASLEDNJE LETO ZNAŠA

700.000 dinarjev.

ZČDS

BEŽIGRAJSKI ČEBELARJI NA DOLENJSKEM

D. KRESAL

Čebelarsko društvo Ljubljana-Bežigrad deluje že 33 let. Zanj je značilno, da so njegovi člani prebivalci mestne okolice in mestnih naselij. Prvi lahko čebelarijo stalno ali pa občasno doma, drugi pa morajo čebelariti izven mesta, to je daleč od doma. Zato se težave in tudi težnje obeh vrst čebelarjev med seboj precej razlikujejo. Pomembna naloga našega društva je torej tudi omogočiti spoznavanje članov med seboj, vzpodbujanje pripadnosti društvu kljub mnogim različnim interesom, izmenjava različnih izkušenj in še bi lahko naštevali. Zaradi tega menimo, da so celodnevna srečanja članov še toliko pomembnejša. Tako smo 16. septembra 1989 organizirali celodnevno srečanje naših čla-

nov. Vsakoletno srečanje je povezano z ogledom enega ali več znanih čebelarstev.

Letos smo se odločili za ogled osrednje Dolenjske, to je krajev, kjer ta čas čebelari eden najbolj znanih čebelarjev pri nas Lojze Kastelic. To so tudi kraji, kjer je predavnimi časi čebelaril znameniti Peter Pavel Glavar.

Lojze Kastelic je s svojim predavanjem potrdil sloves, ki ga uživa kot čebelarski strokovnjak in predavatelj. Pokazal je, da je tudi velik ljubitelj in poznavalec narave ter krajev in njihove zgodovine, kjer je bil rojen in kjer čebelari. Pečino, nad katero si je uredil svoj čebelnjak, nad izvirov Temeni-ce pod vrhom Sv. Ane, so včasih imenovali Medena pečina. To ime je še danes zapi-

sano na katastrski karti. Pri Sv. Ani pa je imel enega od svojih čebelij pasišč tudi P.P. Glavar. Kraj se danes imenuje Zijalo. Daleč v preteklost ožje ter širše Dolenjske nas je popeljal s pripovedovanjem o staroselcih Latobikih in Rimljanih pa o Keltih in Venetih, ki v zadnjem času tako burijo našo strokovno in drugo javnost. Videti je, da so bili pridelki medu in voska tod okoli včasih kar obilni in so jih tovorili po bližnji stari cesti, ki jo nekateri zato imenujejo tudi Medena cesta.

V svoji pripovedi se je dotaknil tudi prelopnih časov Petra Pavla Glavarja in današnjih čebelarških problemov. Glede na preteklost je naša dežela veliko premalo poseljena s čebelami. Storit bi morali vse, menijo Kastelic in drugi dolenjski čebelarji, da bi našo deželo zopet poselili s čebelami. Včasih so bile, vsaj na Dolenjskem je bilo tako, čebele skoraj pri vsaki kmetiji. V prihodnje bi veljalo poskrbeti za to, da bi imeli pri čim več individualnih stanovanjskih in počitniških hišah in hišicah vsaj nekaj družin. Kastelic nam je predstavil tudi svoje čebelarstvo. Ne glede na to, da čebelarji v LR panjih, pravi, da čebelarji s prestavljanjem satja, tako kot v AŽ panjih, ki jih ima sicer tudi še nekaj v svojem čebelnjaku. Zanimive so polovične naklade, poveznjene pod plodišča, s čimer dokaj uspešno preprečuje rojenje. Sploh pa se je razprava o načinih čebelarjenja nadaljevala tudi kasneje. Čeprav pogovorov o tej temi ne bomo nikoli zaključili, si dovoljujem zaključiti ta del poročila z mislijo enega prisotnih čebelarjev, ki meni, da je treba način čebelarjenja v kateremkoli panjskem sistemu prilagoditi naravnim možnostim čebelarjenja, te pa so iz leta v leto in iz kraja v kraj drugačne. Zato je uspeh čebelarjenja odvi-

sen predvsem od znanja čebelarja in manj od panjskega sistema.

Srečanje smo nadaljevali na Lanšprežu, ki leži med Mirno in Nemško vasjo pri Trebnjem. Tu je v letih 1766–1784 čebelaril P.P. Glavar in tu je napisal svoje znamenito poročilo za Kranjsko kmetijsko družbo. Z vsem dolžnim spoštovanjem smo obudili spomin nanj in si ogledali dela pri restavriranju kapele, v kateri je pokopan. Dela uspešno napredujejo, osrednji del kapele je že prekrit, za to pa moramo pohvaliti vse dolenjske in druge čebelarje, ki so prispevali denar. Hkrati pozivamo vse čebelarje, naj s prispevkom v okviru svojih možnosti prispevajo k obnovi tega, za slovenske čebelarje tako pomembnega pomnika.

Želeli smo si ogledati tudi Kmečki muzej na Veseli gori nad Šentrupertom. Ta ima namreč tudi obsežen čebelarški oddelek. Kljub temu da nismo uspeli dobiti ključa, obisk ni bil zaman.

Od tod je lep razgled po Mirenski dolini in na Šentrupert z mogočno gotsko cerkvijo pod vznožjem venca slikovitih vinskih gor. Kraji so znani po zgodovinskih najdiščih, med katerimi so tudi ostanki stavb na koleh, grobišča in gradišča iz haldstanske in latenske dobe ter pomniki iz naše polpretekle zgodovine. Pokrajina vredna ogleda! Ugotovili smo, da jo premalo poznamo, veljalo bi, da si jo ogledajo tudi drugi čebelarji.

Srečanje smo zaključili s prijetnim piknikom pri enem od naših članov, ki čebelarji ob vznožju že omenjenih slikovitih vinskih gor. Naše srečanje smo sklenili z odločitvijo, da moramo s takimi srečanji nadaljevati.

MAR NE GRE LE ZA DENAR?

ANDREJ DVORŠAK

Pavle Deu, sodelavec Cibe Geigy, ki nas je pred leti razveselila s folbexom VA in ki sedaj ponuja apitol, je v zadnji številki ČS napisal kar precej grenkih spoznanj o fluvalinatu in njegovi uporabi v čebelarstvu.

Docela se strinjam z njegovo ugotovitvijo, da naš kuhinjsko-kopalniški način izdelave letvic s fluvalinatom ni ustrezen, a kaj, ko se ne morem strinjati z nekaterimi drugimi

trditvami in namigovanji. O fluvalinatu je v strokovni literaturi že kar dosti podatkov, prav tako o njegovi uporabi v čebelarstvu. In če verjamem Cibi Geigy, ki navaja podatke o apitolu in folbexu VA, ali Sandozu, ki nam ponuja druga sredstva za zatiranje varoe, zakaj ne bi potem verjel tudi strokovnjakom drugih institucij, ki pišejo o fluvalinatu? Podatkov ne bi ponavljal, ker so bili

tudi v SČ že objavljeni, kažejo pa, da so ostanki fluvalinata v medu in vosku zane-marljivi in ni dokazov, da bi bili zdravju škodljivi, kot so drugi ostanki zdravil za zatiranje varooze, ki jih proizvajajo znane multinacionalne firme in ki so registrirane tudi pri nas.

Zato se mi zdi primerjava s talidomidom precej nemoralna, kajti če bi imel fluvalinat takšne učinke kot talidomid, bi se ti že pokazali. V Sloveniji uporabljajo fluvalinat že dve leti, nosečnost pa menda ne traja tako dolgo, ali pa se bodo spremembe pojavile šele v četrti generaciji potomcev?

Če pa je temu tako, kdo mi lahko zagotovi, da podobnih učinkov nima tudi apitol ali perizin ali katerokoli drugo zdravilo?

Sprijazniti se moramo pač z dejstvom, da je varoa tu in da jo moramo zdraviti tako ali drugače. Za biološki način zatiranja varoe pa tudi nima vsak časa. Zato bo v naših panjih še naprej prisotna kemija, ki

si je sicer ne želimo, jo pa potrebujemo.

Tu pa naletimo na zamolčano dejstvo: pri vsej tej kemiji gre preprosto za denar, ki ga imajo od nje velike multinacionalne in »kuhinjsko-kopalniške delavnice«. Doslej še nisem naletel na sredstvo, ki bi varoo stoodstotno uničilo. Vedno jih nekaj odstotkov ostane živih, ravno toliko, da si preko sezone opomorejo. Potem je potrebno ponovno zdravljenje z »najučinkovitejšim registriranim (in drugim) zdravilom priznanega proizvajalca«.

To je povsem logično, kajti če bi ti »pri-znani proizvajalci« izdelali takšno zdravilo, ki bi varoo stoodstotno uničilo, bi v nekaj letih izgubili pomembno tržišče. Nisem pa še srečal firme, ki bi kaj delala iz ljubezni do ljudi ali čebel. Pri vsej stvari gre za čisti dobiček in to brez vsakega moraliziranja. Slednje sodi na področje trženja, ki postaja iz dneva v dan težje, kajti tudi čebele in varoa niso več tisto, kar so bile ...

V Kumrovcu so ustanovili prvi čebelarški inštitut ČEBELARSTVO V 21. STOLETJE

Na znanstvenih osnovah in novih svetovnih tehnoloških dosežkih

V Kumrovcu, trideset kilometrov iz Zagreba, v prelepi dolini reke Sotle, kjer se je rodil tovariš Tito, so 27. aprila 1989 ustanovili prvi »jugoslovanski čebelarški razvojno-znanstveni izobraževalni center«.

Inštitut je v zgradbi bivše rezidence J. B. Tita, v središču njegovega sadovnjaka in parka, ki se razprostirata na površini sedmih hektarov in v katerih je nekaj dragocenih likovnih del kiparja A. Augustinčiča.

Ob tej priložnosti moramo poudariti, da so pobudo predsedstva Čebelarске zveze Hrvaške, naj bi Titova rezidenca v Kumrovcu postala čebelarški center, brez pomislekov sprejeli predsedstvo SRH, izvršni svet sabora SRH, republiški komite za poljedelstvo in gozdarstvo in svet spominjskega parka Kumrovec. To je edinstven primer v Jugoslaviji, da ena izmed socialističnih republik da v trajno koriščenje za razvoj čebelarstva in ustanovitev reprocetra (inštituta) in brez nadomestila rezidenca tovariša Tita oz. celoten kompleks, kar bi bilo lahko za vzgled tudi drugim republikam v državi.

Razširjena seja predsedstva Čebelarске zveze Hrvaške, ki so se je udeležili številni gosti in predstavniki sredstev javnega obveščanja, je bila 27. aprila v rezidenci v Kumrovcu. Ta veličastni zbor, vsekakor zgodovinski, katerega se je udeležilo prek petdeset udeležencev, je odprl in ga vodil Mirko Čuruvija, dirl. inž. agronomije, predsednik Čebelarске zveze Hrvaške in član Republiškega komiteja za poljedelstvo in gozdarstvo SRH, ki je v uvodu govoril o stanju in problemih v čebelarstvu v SR Hrvaški.

Posebno je poudaril mesto in vlogo novoustanovljenega čebelarškega centra v Jugoslaviji, iz katerega naj bi prišle nove ideje za razvoj modernega čebelarstva, zasnovane na znanstvenih spoznanjih, kjer naj bi strokovnjaki za čebelarstvo reševali vprašanja selekcije kranjske čebele, genskega inženiringa, raziskovali bolezni in zdravljenje čebel, zdravila in drugo.

Predsednik Čuruvija je obvestil predsedstvo, da je investicijski projekt Čebelarске zveze Hrvaške sprejet in da je za njegovo realizacijo v Kumrovcu odobrenih milijar-

da 250 milijonov dinarjev. Zbirajo še dodatna sredstva, s pomočjo katerih naj bi jeseni pričeli delati. V teku so priprave za akcijo donatorstva naših delavcev, zaposlenih v tujini, in čebelarjev iz Jugoslavije, saj bi s tako zbranimi sredstvi lahko za center v Kumrovcu kupili najsodobnejšo opremo.

Po razpravi velikega števila udeležencev seje predsedstva so razpravljali tudi gosti, še posebno predsednik občine Klanjec tovariš Pratengrazer, ki je visoko ocenil program in dosedanje delo Čebelarke zveze Hrvaške, še posebno pa je pohvalil delo njenega predsednika Čuruvije in izrazil pripravljenost občine Klanjec, da vsestransko pripomore k nadaljnjemu razvoju centra v Kumrovcu, da bo lahko postal važen nosilec razvoja kmetijstva, čebelarstva in malega gospodarstva v občini.

Dr. Đuro Berber, predsednik Zveze čebelarških organizacij Jugoslavije, je v svoji razpravi med drugim poudaril, da je Čebelarška zveza Hrvaške častno in z veliko družbeno odgovornostjo opravila nalogo, ki jo je dobila na X. kongresu čebelarjev Jugoslavije leta 1987. Še posebej je poudaril vlogo inž. Mirka Čuruvije, predsednika zveze, kot pobudnika in ustanovitelja centra v Kumrovcu, ki je s svojim vodenjem ter vztrajnim in nesebičnim prostovoljnim delom uvedel nov način dela v zvezi ter skupaj s predsedstvom zveze začel z njenim preoblikovanjem in razvojem.

Na predloge odbora za kadre in organizacijo Čebelarke zveze Hrvaške, posredoval jih je predsednik odbora Marinko Vignjević, je predsedstvo zveze potrdilo imenovanja vodilnih oseb in članov centra v Kumrovcu:

1. Za prvega direktorja »jugoslovanskega čebelarkega razvojno-znanstveno-izobraževalnega centra v Kumrovcu« in muzeja so imenovali ustanovitelja centra in muzeja dipl. inž. agronomije Mirka Čuruvija, za namestnika direktorja pa dipl. oec. Josipa Karšića, tajnika Čebelarke zveze Hrvaške.

2. Predsedstvo je osnovalo družbeni svet centra v Kumrovcu. Za predsednika, namestnika in podpredsednika so imenovani: dipl. inž. Mirko Čuruvija – predsednik, dr. Ivo Novak – namesnik, dr. Đuro Berber – podpredsednik.

3. V znanstveno-izobraževalni svet cen-

tra v Kumrovcu je predsedstvo imenovalo 15 članov in za predsednika izvolilo prof. dr. Đura Sulimanovića, za namestnika doc. dr. Nikolo Kezića, za podpredsednika pa dr. Zdravka Laktića.

4. Predsedstvo je imenovalo odbor za izvedbo akcije donatorstva med našimi delavci v tujini ter za predsednika izvolilo Mirka Čuruvija, za namestnika pa Josipa Karšića. Odločili so se, da na zgradbo rezidenice in muzeja vgradijo ob 100-letnici rojstva tovariša Tita in ustanovitvi centra, spominsko ploščo. Direktor spominskega parka Kumrovec, Ivica Hrastović, je v imenu svojega kolektiva podprl program zveze, čestital predsedniku M. Čuruviji za dosedanje uspešno delo in zaželel bodočemu razvojnemu centru Čebelarke zveze Hrvaške mnogo uspehov. Hrastović je ob tej priložnosti predsedniku zveze M. Čuruviji svečano predal rezidenco tovariša Tita v trajno uporabo, s čimer je bil ustanovljen in odprt jugoslovanski čebelarški razvojno-znanstveno-izobraževalni center Čebelarke zveze Hrvaške v Kumrovcu. Predsedstvo je sklenilo, da bo Apimondiji poslalo uradni predlog, da prevzame pokroviteljstvo nad centrom in muzejem v Kumrovcu, njen predsednik prof. dr. Borneck pa naj bi bil častni predsednik.

Prof. dr. Đuro Sulimanović, član izvršnega odbora Apimondije, je prisotne seznanil, da je Čebelarška zveza Hrvaške dobila skupaj s ponudbo za skupna vlaganja tudi ponudbe več evropskih čebelarških inštitutov za skupno delo na znanstvenih projektih v Kumrovcu in na Jadranu. Predsedstvo je sklenilo, da sprejme vse oblike mednarodnega sodelovanja našega centra v Kumrovcu s čebelarškimi inštituti v svetu, kar bi znatno vplivalo na vključevanje našega čebelarstva v svetovna tržišča in znanstveno-tehnični razvoj.

Predsedstvo zveze je izdelalo načrte, ki jih je treba udejaniti v vseh 98 čebelarških društvih SR Hrvaške, in to skupaj z izvedbo odloka o obveznem zdravljenju varooze. Po besedah republiškega inšpektorja mag. Matka Brstila se morajo v akcijo vključiti vsi čebelarji in veterinarske službe republike ter vse občinske inšpekcijske službe za kmetijstvo.

Prevedla: Polona Kosta
Pčela, št. 7-8/89

MATIJA JAPELJ

Tovariš in prijatelj, čebelar in obrtnik Matija Japelj nam bo ostal v spominu kot mož, ki je vse svoje življenje posvetil delu.

Rojen je bil leta 1916 na Cankarjevem klancu na Vrhniki, kjer je živel in tudi umrl.

Ko je dopolnil osem let, mu je umrl oče. Kot najstarejši je moral z dvanajstimi leti prekiniti šolanje in se zaposliti v vrhniških opekarnah. Z ustvarjenim dohodkom je pomagal preživljati težko bolno mater in ostale člane družine. S sedemnajstimi leti se je kot delavec zaposlil pri mizarju Ignaciju Gromu. Z vestnim delom in priročnostjo, ki jo je opazil njegov mojster, si je pridobil zaupanje in kmalu postal samostojen delavec na mizarskih strojih.

Ob reorganizaciji mizarske delavnice je z lahkoto opravil mojstrski izpit, ki mu je bil potreben za ustanovitev lastne delavnice. Z leti se je vse bolj osredotočil na izdelavo AŽ panjev in drugih čebelarskih potrebščin. Svoje izdelke je razstavljal na čebelarskih posvetovanjih v Ljubljani in zanje dobil več priznanj.

Čebelariti je pričel leta 1947 in z manjšo prekinitvijo čebelaril vse do prerane smrti. Bil je med prvimi, ki si je omislil prevozni čebelnjak. Član čebelarske organizacije na Vrhniki je bil 31 let. V tem času je bil šest let predsednik čebelarske družine in devet let predsednik Čebelarskega društva Vrhnika. Veliko je prispeval k uspešni proslavitvi 70- in 75-letnice čebelarske organizacije na Vrhniki.

Aktivno je sodeloval pri gradnji šolskega čebelnjaka in delovanju čebelarskega krožka. Več let je uspešno vodil opazovalno postajo o gozdnem medenju in razporejal stojišča ob dovozu čebel na hojevo pašo.

Za svoje delo v korist čebelarstva je prejel odličje Anton Janša II. in III. stopnje. Ob proslavi 90-letnice čebelarske organizacije Slovenije pa je prejel posebno spominsko plaketo.

Čebelarji smo se njegovemu spominu in delu poklonili s praporom Čebelarskega društva Vrhnika in Čebelarske družine Borovnica.

Želimo mu miren počitek.

Čebelarska družina
Vrhnika

MIHA PLESTENJAK

Boleče nas je pretresla novica, da je po 67. letih težkega, a plodnega življenja prenehalo biti srce članu naše organizacije Mihi Plestenjaku. Nekaterim čebelarjem je Miha sicer potožil, da ni trdnega zdravja, vendar smo menili, da se mu bo v pokoju, ko bo prost odgovornega dela v tovarni, in ob razvedrilu pri čebelah zdravje izboljšalo. Žal, smo se motili.

Pokojni se je včlanil v našo organizacijo leta 1950 in v njej aktivno sodeloval 31 let. Več let je bil član upravnega odbora. Usposobil se je tudi za čebelarskega preglednika in vestno izpolnjeval naloge pri zatiranju pršičavosti, ki se je pred leti pojavila na našem področju. Zelo aktivno je sodeloval pri organiziranju 70- in 75-letnice obstoja čebelarske organizacije na Vrhniki.

Bil je ljubitelj čebel, saj je čebelaril le z 20–25 AŽ družinami. Ko je zamedila hoja za Ljubljanskim vrhom, se je takoj odločil za prevoz. Sicer pa je imel lepe uspehe tudi v domačem čebelnjaku.

Ob proslavi 70-letnice je za svoje delo prejel odličje Anton Janša III. stopnje.

Na njegovi zadnji poti smo ga pospremili številni čebelarji in se s praporom poklonili njegovemu spominu.

Čebelarji mu želimo miren počitek.

Čebelarska družina
VRHNIKA

MILKU BOŠKINU V SLOVO

Bil je lep, sončen julijski dan, ko smo te spremljali na šempasko pokopališče. Zvonovi farne cerkve so kakor jok odmevali s strmih bregov Trnovskega gozda, kjer je medila hoja in vabila v goste tvoje čebele.

Pol leta pred smrtjo si jim že ves bolan in izčrpan postavil v tisti breg nad vasjo razkošen pašni čebelnjak, zavarovan pred burjo, od koder so imele le za streljaj poti do prvih smrek in hoj. Ljudje so se takrat čudili in se spraševali, od kod jemlješ moč in voljo, jaz pa sem vedel, da ti jo daje tvoja velika ljubezen do čebel. Navezal si se na-

nje kakor mati na svoje otroke in kadarkoli ti je bilo hudo, si šel k njim iskat tolažbe. Urice v družbi čebel so bili redki srečni trenutki v tvojem življenju, ki je bilo sicer polno razočaranj ter telesnih in duševnih muk.

Zadnji tedni pred smrtjo so te zaznavali z nečloveškim trpljenjem. Toda še tik pred odhodom v bolnišnico si zadnjikrat obiskal čebelnjak in v njem pomagal ženi in sinu točiti med. To je bilo dokončno slovo.

V imenu prijateljev čebelarjev ti želim miren počitek v primorski zemlji.

Franc Šivic

OBVESTILO TAJNIKOM DRUŠTEV

Nekatera društva v svojih seznamih članstva za leto 1989 v rubriko »Opombe« (funkcija) niso vpisala, kdo je predsednik, tajnik in blagajnik društva. Ker bodo jeseni prek ZČDS potekale številne akcije (zdravljenje čebel, regijski posveti, ...),

prosimo tajnike društev, ki nam omenjenih podatkov niso posredovala, da nam jih sporočijo čimprej (po telefonu ali pisno), saj bodo naša obvestila društvom le tako prispela pravočasno v prave roke.

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarstev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigoi in inž. Janez Poklukar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklukar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Cena posamezne številke je 8.400 din.

Letna naročnina za nečlane: v domovini znaša 126.000 din, v tujini pa 14 USA dolarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenskega čebelarja, znaša 84.000 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran – 720.000 din, pol strani – 420.000 din, četrt strani – 210.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 2.600 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636. Številka deviznega računa pri LB-GB v Ljubljani je: 50100-620-107-010-30960-943.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MALI OGLASI

PROIZVAJAM pokrovčke za steklene kozarce (1 kg) in ročke za 3 kg medu. Naročila plačate po povzetju. Borivoj Petrovič, Vinogradska 158, 11070 Novi Beograd, tel.: (011) 155-654.

STISKALNICO za satnice AŽ in LR mere kupim. Tel.: (061) 373-410, zvečer.

PRODAM točilo in veliko druge čebelarске opreme. Tel.: (061) 579-234.

POCENI prodam stiskalnico za AŽ satnice, naseljene in prazne AŽ panje ter sadike akacije, amorfne, japonske sofore, orehov. Inf. tel.: (0608) 82-203.

Denarne prispevke za dograditev in delo jugoslovanskega čebelarškega centra in muzeja v Kumrovcu pošljite na žiro račun Čebelarске zveze Hrvatske, Zagreb, 8. maja 26/III. Številka žiro računa je 31102-678-6553.

CENE MEDU IN ČEBELJIH DRUŽIN

V začetku oktobra se je cena medu v trgovinah dvignila za cvetlični med na 170.600 din, za gozdni pa na 229.000 din. Medtem se je podražil sladkor, katerega cena se se je oktobra dvignila na 58.000 din za kilogram. Čebelarji se pri prodaji na domu v večini primerov držijo dogovora o ceni medu (6 do 8 DM). Nekateri pa ga še vedno prodajajo pod realno ceno proizvodnih stroškov, kar škoduje prizadevanjem ostalih čebelarjev, da bi ta žlahtni pridelek na našem tržišču pravilno vrednotili, seveda, če je med kakovosten. Oktobra so čebelarji prodajali cvetlični med po 150.000 din za kilogram, novembra pa ga bodo prodajali po 200.000 din.

NAROČITE NALEPKE ZA KOZARCE Z MEDOM

Za čebelarje, ki sami polnijo svoj med, imamo spet na zalogi nalepke za kozarce z medom. Na sliki je črno-bel primerek nalepke v naravni velikosti. Nalepka je natisnjena na rumeni podlagi z rdečim robom in dvobarvnim napisom.

Nalepke lahko naročite po telefonu (061) 210-992 ali pisno. Lepilo (karbokol, uhu, magnetin itd.) lahko kupite v vsaki knjigarni ali samopostrežbi.

Za dobro prodajo medu je najvažnejša njegova kakovost, na drugem mestu pa je lična in okusna embalaža.

ZČDS

NARAVNI
DOMAČI TOČENI
m e d

pridelal in polnil:

vrsta medu:

☐ akacijev

☐ hojev

☐ cvetlični

☐ lipov

☐ smrekov

☐ gozdni

Leto polnjenja:

Rok trajanja: neomejen

Neto teža: ☐ 0,50kg ☐ 1kg ☐ 2kg ☐ 3kg ☐ 5kg

Odobreno:
NARAVNI MED KRISTALIZIRA, PONOVRNO PA SE UTEKOČINI
PRI 40 °C.